

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

НАТАЛІЯ ПЕТРЦА

**ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ
СУЧАСНОЇ ЧЕСЬКОЇ МОВИ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
для студентів ОС «бакалавр»
ОПП «Чеська мова та література»

Ужгород – 2022

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVI A VĚDY UKRAJINY
STÁTNÍ VYSOKÁ ŠKOLA
UŽHORODSKÁ NÁRODNÍ UNIVERZITA
FILOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SLOVENSKÉ FILOLOGIE**

NATÁLIE PETRICA

**EKONOMICKÁ TERMINOLOGIE
SOUČASNÉ ČEŠTINY**

STUDIJNÍ PŘÍRUČKA

**pro studenty 3.ročníku bakalářského studia
oddělení bohemistiky**

Užhorod 2022

УДК 811.162,3'373.46(075.8)

ПЗ0

Петріца Н. Економічна термінологія сучасної чеської мови: навчальний посібник /для студентів ОС «бакалавр» ОПП «Чеська мова та література» спеціальності 035. Філологія спеціалізації 035.038 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - чеська». Ужгород, 2022. 94 с.

Укладач: **Наталія Петріца**, кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри словацької філології

Рецензенти: **Леся Буднікова**, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри словацької філології
Ольга Мадяр, кандидат філологічних наук, доцент
Інституту центральноєвропейських студій філософського
факультету Пряшівського університету (Словаччина)

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри словацької філології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«30» серпня 2022 р., протокол №1.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«16» вересня 2022 р., протокол № 1.

©Петріца Н.М., 2022 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022 р.

OBSAH

Téma 1. EKONOMIKA A EKONOMIE	5
Téma 2. TYPY EKONOMIK.....	12
Téma 3. HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA STÁTU.....	19
Téma 4. TRH A JEHO FUNGOVÁNÍ.....	26
Téma 5. PODNIKÁNÍ.....	33
Téma 6. PODNIK, HOSPODAŘENÍ PODNIKU.....	42
Téma 7. HOSPODAŘENÍ A HOSPODÁŘSKÝ PROCES	51
Téma 8. VÝROBA, VÝROBNÍ FAKTORY.....	58
Téma 9. PENÍZE.....	65
Téma 10. BANKOVNÍ SOUSTAVA.....	73
SEZNAM LITERATURY.....	86
ČESKO-UKRAJNSKÝ SLOVNÍK EKONOMICKÝCH POJMŮ	87

TÉMA 1.

EKONOMIKA A EKONOMIE

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Ekonomika je souhrn hospodářských činností na určitém území. Je to tedy hospodaření nějakého subjektu, nebo i státu. Mluvíme proto třeba o stavu české ekonomiky nebo o ekonomických ukazatelích, jako je například výše a meziroční růst hrubého domácího produktu (HDP).

Ekonomie je naproti tomu vědní obor. Zkoumá zákonitosti využívání omezených zdrojů k produkci statků a služeb a jejich rozdělování mezi spotřebitele.

Ekonomie i **ekonomika** pocházejí z řeckého výrazu *oikonomia*. Ten se skládá ze slov *oikos* – dům a *nomia* – zákon. Poprvé se s ním setkáváme v díle starořeckého filozofa Xenofóna, který napsal pojednání *Oikonomikos*. Zabýval se v něm pravidly správného vedení domácnosti a jejího hospodářství.

Ekonomika je konkrétní, zkoumá **oblast společenské praxe, řeší praktické fungování ekonomického života společnosti.**

Pojem ekonomika je používán v několika významových rovinách:

- 1) **ekonomika jako hospodářství**, jako souhrn zdrojů (výrobních faktorů) určitého útvaru, celku, může jít o ekonomiku nějakého konkrétního podniku, např. o ekonomiku Škody Plzeň, patří sem i ekonomika České republiky, ekonomika Polska nebo také světová ekonomika.
- 2) **ekonomika jako hospodaření** – souhrn všech činností souvisejících se zdárným průběhem hospodářské činnosti podniku (plánování, organizování výroby, operativní řízení, zásobování, financování, prodej, operativní evidence, účetnictví, personální činnosti atd.).
- 3) **ekonomika jako hospodárnost** - snaha podniku co nejlépe využít zdroje, které má k dispozici k výrobě co největšího množství produkce, o kterou je na trhu zájem.

Účelem každého podnikání je dosažení co největšího zisku, podniky se proto snaží realizovat maximální výnosy z hospodářské činnosti (tvoří je převážně tržby za prodanou produkcí) při co nejnižších nákladech. Rozdíl mezi výnosy a náklady tvoří zisk.

Pojem ekonomika vždy souvisí s praktickou hospodářskou činností podniků v ekonomické praxi, zatímco ekonomie pro ni vytváří teoretický a metodologický základ.

Ekonomie jako moderní věda se začala rozvíjet na přelomu 18. a 19. století v návaznosti na dílo Brita Adama Smitha, především jeho *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, které vyšlo v roce 1776.

Ekonomie se snaží vysvětlit ekonomické jevy, předvídat budoucí ekonomický vývoj a ekonomické teorie se snaží najít způsob, jak nejlépe na ekonomické jevy působit a jak je řešit.

Věnuje se produkci, rozdělování a spotřebě výrobků a služeb. Ekonomie vlastně odpovídá na otázky:

- Co vyrábět?
- Jak vyrábět?
- Pro koho vyrábět?

Ekonomie na jedné straně úzce souvisí s matematikou, na druhou stranu souvisí se sociálními vědami, především psychologií a sociologií.

Ekonomie se obvykle dělí na:

Mikroekonomii - zkoumá chování jednotlivých ekonomických aktérů - domácností, firem, státu (předmětem mikroekonomie tedy může být i velká nadnárodní korporace).

Makroekonomii - zkoumá chování ekonomiky jako celku - produkci, inflaci, nezaměstnanost, zahraniční a mezinárodní obchod, fiskální a monetární politiku (předmětem makroekonomie tedy může být ekonomika i velmi malé země - menší než výše uvedená nadnárodní korporace). Ekonomické teorie se snaží vykládat proč a jak se ekonomika chová a jak na ni působit.

Slovníček pojmů

- chování** – поведінка;
domácnost – домашнє господарство, побут;
ekonomický ukazatel – економічний показник;
evidence – реєстрація, облік, реєстр;
hospodaření – господарювання, ведення господарства;
hospodářská činnost – господарська діяльність;
hospodářství – господарство, економіка;
hrubý domácí product - валовий внутрішній продукт (ВВП);
meziroční růst – річне зростання;
mít k dispozici- мати в розпорядженні;
monetární – монетарний;
náklady – видатки, витрати;
    účetní náklady – бухгалтерські витрати
    životní náklady – витрати на проживання
    náklady na bydlení – витрати на житло
    hradit náklady – оплачувати витрати
    mzdové náklady – видатки на оплату праці
    pokryt náklady – покрити видатки
    promítnout se do nákladů – відобразитися на видатках
obchod – торгівля;
podnik – підприємство;
předvídat – передбачати, прогнозувати;
průběh – хід, перебіг чогось;
řízení – управління; процес;
služby – послуги;
spotřebitel – споживач;
správný – правильний;
statky – блага,
    hmotné statky - матеріальні блага;
trh – ринок;
tržba – виторг;
účel – мета;
účetnictví – бухгалтерія, бухгалтерський облік;
    podvojný účetnictví – подвійна бухгалтерія,
    vedení účetnictví – ведення бухгалтерії;
výnos – дохід, урожай;
    hektarový výnos – урожай з гектару,
    celkový výnos – загальний дохід,
    dividendový výnos – дохід від дивідендів,
    úrokový výnos – процентний дохід.
výroba – виробництво, продукція;
    kusová výroba – штучне виробництво
    pásová výroba – конвеєрне виробництво
    sériová výroba – масове виробництво

omezit výrobu – обмежити виробництво
oživit výrobu – відновити виробництво
rok výroby – рік випуску
spustit výrobu – розпочати виробництво
zahájit výrobu čeho – розпочати виробництво чогось
zakázková výroba – виробництво на замовлення
výroba nad plán – понаднормове виробництво;
výše – розмір;
zaměstnanost – зайнятість;
zásobování – постачання;
zdárný – успішний;
zdroj – джерело;
zisk – прибуток, дохід;
čistý zisk – чистий прибуток
hrubý zisk – валовий дохід
ušlý zisk – втрачений прибуток
zdanitelný zisk – оподаткований прибуток
plánovaný zisk – плановий прибуток
prodat se ziskem – продати з прибутком
zvětšit zisk – збільшити прибуток
mít zisk z něčeho – мати з чогось прибуток.

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

1. Ekonomika zkoumá oblast .... praxe, řeší praktické fungování ekonomického ..... společnosti. 2. Účelem každého podnikání je ..... co největšího zisku, podniky se proto ..... realizovat maximální ..... z hospodářské činnosti (tvoří je převážně tržby za prodanou produkci) při co nejnižších ..... . 3. Ekonomie se snaží vysvětlit ekonomické ....., předvídat budoucí ekonomický ..... a ekonomické teorie se ..... najít způsob, jak nejlépe na ekonomické jevy působit a jak je řešit. 4. Mikroekonomie ..... chování jednotlivých ekonomických aktérů - domácností, firem, státu. 5. Ekonomika jako hospodaření je souhrn všech ..... souvisejících se zdárným ..... hospodářské činnosti podniku.

2. Přeložte do češtiny.

Господарська діяльність, економічні показники, виробництво благ і послуг, річне зростання, економіка підприємства, валовий внутрішній продукт, досягнення максимального прибутку, організація виробництва, дохід з господарської діяльності, мінімальні видатки, споживання товарів і послуг, міжнародна торгівля, збільшити прибуток, мати в розпорядженні, передбачати економічний розвиток.

3. Doplňte chybějící slovní druhy.

Co?	Co dělat?	Jaký?
Evidence		
	hospodařit	
Náklady		obchodní
Podnik		výrobní
	řídít	
	zásobovat	
Organizování		
	plánovat	
Předvídavost		působivý
	dosahnout	

4. Tvořte slovní spojení.

Např.: kus výroba – kusová výroba.

Hospodářství činnost, ekonomika ukazatel, rok růst, výroba faktor, ekonomika vývoj, dividendy výnos, daň zisk, plán zisk, úroky výnos, účet náklady, život náklady.

5. Použijte slovesa ve větách.

Zkoumat, rozdělit, vyrobit, dosahnout, předvídat, působit, spotřebovat, podnikat, obchodovat, zásobovat, řídit.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Česká ekonomika v roce 2018 zpomalí, platy dál porostou, odhadují experti

Růst české ekonomiky by měl příští rok zpomalit na 3,3 procenta z letošních očekávaných 4,4 procenta. Díky posilování koruny klesne průměrná inflace na 2,3 z letošních 2,5 procenta. Mírně se sníží i nezaměstnanost a mzdy si udrží vysoké tempo růstu. Vyplývá to z výsledků průzkumu ministerstva financí na základě prognóz 14 odborných institucí a odhadů analytiků.

„V roce 2018 lze očekávat zpomalení hospodářského růstu kvůli nižšímu růstu poptávky v zahraničí a dopadu silnějšího devizového kurzu a vyšších úrokových sazeb. Toto zvolnění ovšem nebude dostatečné k tomu, aby zmírnilo tlak na trhu práce,“ uvedl hlavní ekonom Deloitte [David Marek](#).

Podle analytika ČSOB Petra Dufka začíná už ekonomika kvůli nízké nezaměstnanosti a nedostatku pracovníků narážet na kapacitní limity. „Nyní sice silně roste, už v roce 2018 ale začne postupně zpomalovat,“ vysvětlil Dufek.

Hlavní ekonom UniCredit Pavel Sobíšek upozornil, že ve srovnání s letoškem rostou pro vývoj ekonomiky v příštím roce rizika. „Za nejvážnější považujeme zpomalení poptávky po autech v Evropě, kde trh roste nepřetržitě už čtyři roky. Export odvětví dopravních prostředků přitom tvoří třetinu celkového exportu české ekonomiky,“ uvedl.

(Zdroj: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/cesko-2018-vyhled-ekonomika-rust-hdp.A171226_111411_ekonomika_rts).

Ekonomika ve 3. čtvrtletí zpomalila meziroční růst na 2,3 pct

Česká ekonomika ve třetím čtvrtletí zpomalila meziroční růst na 2,3 procenta, oproti předchozímu čtvrtletí stoupl hrubý domácí produkt (HDP) o 0,4 procenta. V prvním [odhadu](#) to dnes uvedl Český statistický úřad (ČSÚ). Ve druhém čtvrtletí česká ekonomika vykazovala podle zpřesněného říjnového odhadu meziroční růst o 2,4

procenta, mezičtvrtletně vzrostla o 0,7 procenta. Analytici ve 3. čtvrtletí počítali s růstem meziročně o 2,5 procenta a mezičtvrtletně 0,7 procenta.

K pozitivnímu vývoji ve 3. čtvrtletí přispěla podle statistiků jak domácí, tak zahraniční poptávka. "K růstu hrubého domácího produktu nejvíce přispěly shodně výdaje na konečnou spotřebu domácností a vládních institucí. Na přírůstku hrubé přidané hodnoty se nejvíce podílela odvětví stavebnictví, obchodu a dopravy," uvedl vedoucí oddělení čtvrtletních odhadů ČSÚ Jan Benedikt.

Zaměstnanost se v porovnání s předchozím čtvrtletím nezměnila, meziročně se zvýšila o 1,2 procenta.

Zpomalení tuzemské ekonomiky v letošním roce souvisí podle analytika ING Jakuba Seidlera nejen s vysokou srovnávací základnou minulého roku, ale také omezenými kapacitami tuzemských výrobců a slabší zahraniční poptávkou. "Na zpomalení průmyslu se projevuje nejvíce zpomalováním váhově nejvýznamnější výroby automobilů, která v letošním roce zhruba stagnuje," uvedl.

HDP představuje celkovou peněžní hodnotu všech výrobků a služeb vytvořených na určitém území za dané období. Rychlý odhad HDP pouze nastiňuje, jakým tempem ekonomika pravděpodobně rostla. Spolehlivějším ukazatelem vývoje tuzemského hospodářství bude až pozdější zpřesněný odhad.

(Zdroj: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ekonomika-ve-3-ctvrtletí-zpomalila-mezirocní-růst-na-2-3-pct/1686981>)

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům.

TÉMA 2.

ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ SYSTÉMY, TYPY EKONOMIK

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Mezi dosud známé systémy – typy ekonomik patří:

- **system zvykový;**
- **příkazový systém, direktivní, socialistický, plánovaný;**
- **tržní ekonomika, smíšená ekonomika.**

System zvykový – je historicky nejstarší, byl založen na **kmenových vztazích** a dělbě práce, co a kolik se bude vyrábět rozhodoval náčelník a rada starších, každý pracoval podle svých schopností a dostal podle potřeb, ten, kdo měl majetek měl i moc. Tento systém je typický pro minulost, i když se s ním můžeme setkat i dnes v primitivních kmenech Afriky, Jižní Ameriky nebo Austrálie.

Příkazový systém – je založen na moci relativně úzké skupiny lidí, která rozhoduje, co se bude vyrábět, kolik se toho bude vyrábět a jak výsledek rozdělí mezi členy společnosti. Bývá to politická strana nebo ozbrojená klika. Tato skupina činí veškerá rozhodnutí. Tato situace byla typická pro ČSSR, kde existovaly státní plánovací orgány, které vydávaly direktivní příkazové plány na období pěti, deseti i více let.

Tento systém nevedl k tvůrčímu snažení, podniky věděly přesně co mají vyrobit, za jakou cenu, věděly, mají zajištěný odbyt, tudíž tento systém nevedl k žádným tvůrčím snahám. Navíc zde existovaly státní dotace, které v podstatě znamenají, že když podnik nevystačil se svými finančními prostředky, tak požádal své příslušné ministerstvo o státní příspěvek – dotaci. Státní dotace je nenávratný finanční příděl podniku od státu, ze státního rozpočtu. Toto samozřejmě vede k neefektivní výrobě, plýtvání. Stát se začal zadlužovat, vše bylo ve státním vlastnictví.

Tento ekonomický model je příznačný pro socialistické země, historicky například pro země střední a východní Evropy, tak jak fungovaly „po boku“ Sovětského svazu před demokratizačními změnami na přelomu 80. a 90.let, dnes se s tímto systémem můžeme ještě setkat například na Kubě nebo v severní Koreji.

Tržní systém – nebo-li smíšená ekonomika, je charakteristická soukromým vlastnictvím, existencí živností, obchodních společností, tím, že stát pouze kontroluje a usměrňuje produkci, prostřednictvím různých opatření (daně, clo, odvody ze zisku, kvóty). Stát se zabývá sociální politikou, obranou země, zdravotní péčí. Ve smíšené ekonomice může existovat i státní výroba nebo státní služby, je jich ovšem v porovnání se soukromými sektory podstatně méně.

Tržní systém je založen na fungování trhu, trh je místo, kde se setkává nabídka s poptávkou, kupující s prodávajícím, do fungování trhu se stát nevměšuje. Tržní ekonomiku mají státy vyspělé, snaží se o ni i ČR více, či méně úspěšně. Dalšími představiteli je např. Velká Británie, USA, Francie, SRN, Švédsko, Hong – Kong, Itálie. V tržní ekonomice platí tržní zákony, což je výhoda, která spočívá v tom, že se nejedná o subjektivní zákony. Nevýhodou je to, že může dojít k selhání trhu (monopol). V naší době již čistý tržní systém nenajdeme, spíše se jedná o smíšený.

Existuje ještě jeden směr ekonomiky, na který se často zapomíná, a to je volný obchod. V tomto ekonomickém systému stát vůbec nezasahuje do ekonomiky, např. Hong – Kong. Nezabývá se však ani sociální politikou, nebo jen v omezené míře. Tzn. nevyplácí podpory v nezaměstnanosti, nezajišťuje důchody.

Slovníček pojmů

clo - МИТО

daně - ПОДАТКИ

dělba práce – ПОДІЛ ПРАЦІ;

finanční prostředky- ФІНАНСОВІ ЗАСОБИ

finanční příděl - ФІНАНСОВИЙ РОЗПОДІЛ

kvóty- КВОТИ

nabídka - ПРОПОЗИЦІЯ

náčelník - ВОЖДЬ

obchodní společnost – торгові товариства
odbyt – збут
odvody ze zisku – відразування з прибутку
opatření - заходи
ozbrojená klika - озброєна банда
plýtvání – марнотратство
podpory v nezaměstnanosti - допомогу по безробіттю
politická strana - політична партія
poptávka – попит
příkazový system (direktivní, socialistický, plánovaný) - командна система (директивна, соціалістична, планова);
rada starších - і рада старійшин
selhání trhu - фіаско ринку (також *rozklad trhu, neschopnost trhu*)
smíšená ekonomika - змішана економіка;
soukromé vlastnictví – приватна власність
stání příspěvek - державний внесок
státní dotace - державні дотації
státní rozpočet – державний бюджет
státní vlastnictví - державна власність
system zvykový - звичаєвий лад, звичаєве право;
tržní ekonomika - ринкова економіка;
usměrňovat – спрямовувати, скеровувати
volný obchod - вільна торгівля
vyspělé státy - розвинені країни
zajišťovat důchody - забезпечувати пенсії
zdravotní péče - охорона здоров'я
živnost – промисел, дрібне підприємництво

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Ekonomického, příjmů a výdajů, období, peněžním, se rozumí, subjektů, prostředky, statků a služeb, struktura.

Státní rozpočet představuje bilanci .....státu. Z .....hlediska vyjadřuje státní rozpočet ekonomické vztahy, které vznikají při tvorbě a používání peněžních důchodu státu, je centralizovaným .....fondem státu. Rozpočtový deficit nebo přebytek je rozdíl mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu v příslušném rozpočtovém..... . Pokladniční schodek nebo přebytek rozpočtu vzniká v průběhu rozpočtového období a vyplývá z časového nesouladu mezi běžnými příjmy a výdaji.

Deficit státního rozpočtu se financuje půjčkou od centrální emisní banky nebo ostatních ekonomických ..... (př. tuzemské i zahraniční banky, pojišťovny, ostatní finanční instituce, podniky, obyvatelstvo). Státním dluhem .....závazky státu vůči ostatním ekonomickým subjektům. Státní půjčka se realizuje emisí státních dluhopisů, jejichž prodejem získává stát potřebné peněžní..... Jestliže stát využije úvěru od centrální emisní banky nebo zahraničního úvěru, vstupují do peněžního oběhu nové peníze, které nejsou vytvářeny tvorbou materiálních ....., což vede k inflačním tlakům v národní ekonomice. Od jiných ekonomických subjektů nemusí působit inflačně, protože se jen mění .....poptávky.

2. Přeložte do češtiny.

Економісти вважають, що вільні конкурентні ринки сприяють більшій ефективності економіки тому, що: товари і послуги виробляються за умов конкуренції з найнижчими витратами, що не веде ani до марнотратства ресурсів, ani до нераціонального їх використання; вигода від реалізації товарів і послуг значно перевищує витрати, що сприяє виробництву тільки тієї продукції, що користується попитом. Для вільного ринку потрібні такі передумови: 1) права власності на ресурси і товари визначені настільки чітко, що єдиний спосіб їх отримання — є купівля-продаж; 2) усі учасники ринку мають доступ до повної інформації щодо обсягів продажу на ринку та цін; 3) ринкова ціна вільно змінюється під впливом попиту і пропозиції.

3. Použijte slova ve větách.

Finanční prostředky, obchodní společnost, soukromé vlastnictví, tržní ekonomika, státní vlastnictví, podpory v nezaměstnanosti, vyspělé státy, zajišťovat důchody, zdravotní péče.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Od stalinismu ke kapitalismu. KLDK se učí kupecké počty od Vietnamu

Severní Korea již několik let podrobně zkoumá tržní reformy ve Vietnamu a jejich vliv na politickou stabilitu. Ještě před setkáním Donalda Trumpa se severokorejským

diktátorem Kim Čong-unem na to poukázal bývalý poradce vietnamské vlády. Stalinistická KLTR zjišťuje, jak se vrátit na normální světové trhy.

„Delegace samotářského národa navštěvují Vietnam více než tři roky a velmi se zajímají o to, jak země jihovýchodní Asie přešla z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní,“ řekl bývalý poradce vietnamského premiéra Le Dang Doanh.

Severokorejské týmy chtěly vědět, jak se Hanoj připravovala na reformy a jak je provedla. Zajímalo je rovněž, jaké politické důsledky takové změny přinesly,“ vysvětlil v pondělí Doanh zpravodajské televizi [CNBC](#).

Americký prezident Donald Trump a severokorejský vůdce Kim Čong-un spolu jednali na dvoudenním summitu v Hanoji. Klíčovým tématem bylo odstavení jaderných elektráren na Korejském poloostrově a sankce vůči Pchjongjangu, které si na severním hospodářství vybraly nemalou daň. Nakonec ale oba politici nedospěli k žádné markantní dohodě.

„Severokorejská delegace také zkoumala, jak se Vietnamu podařilo normalizovat politické a ekonomické vztahy s Washingtonem,“ dodal Doanh, který nyní působí na ekonomické fakultě Hanojské národní univerzity.

Série reforem, které byly provedeny v 80. a 90. letech minulého století, připravily komunisty ovládanému Vietnamu cestu k opětovnému vstupu na světový trh a pomohly mu stát se jednou z nejrychleji rozvíjejících se ekonomik regionu.

Autokracie s tržní tváří

I přes probíhající reformy se Vietnamu podařilo udržet pevnou kontrolu nad svými lidmi a ekonomikou. Příklad Hanoje je vehementně podstrkován Pchjongjangu, jako ten správný model k následování.

Vietnamskou ekonomiku vyzdvihl před summitem s Kim Čong-unem i americký prezident Donald Trump. „Vietnam prosperuje jako málo míst na Zemi. Severní Korea by na tom byla stejně, a velmi rychle, pokud by provedla jaderné odzbrojení,“ napsal americký prezident na svůj twitterový účet. Dodal, že potenciál je ohromný a pro jeho „přítele Kim Čong-una“ jde o velkou příležitost, jaká v dějinách téměř nemá obdoby. Podle specialisty na severokorejskou ekonomiku z IBK Bank Cho Bong-hyuna je ale vietnamská reforma doi moi ideálním modelem pro Severní Koreu, která si chce

zachovat vládu jedné strany a přitom usilovat o ekonomické reformy, jejichž cílem je růst. „Z hlediska velikosti, obyvatelstva, stavu zemědělství a potřeby zahraničního kapitálu, je Vietnam pro Severní Koreu lepším modelem k napodobení než Čína“ řekl Bong-hyun agentuře Reuters.

Severokorejský prezident již dovolil rozvoj některých sektorů ve své zemi. Představil několik speciálních ekonomických zón a vyzval továrny, aby rozšířily svůj sortiment tak, aby uspokojily různorodé chutě spotřebitelů.

(Zdroj: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/severni-korea-vietnam-ekonomicky-model.A190226_175603_eko-zahranicni_div)

Bez spekulací a silné podpory státu se žádná ekonomika nestane inovativní

Technologické inovace táhnou už 250 let kupředu hospodářský rozvoj. Ekonomie inovací je však diametrálně odlišná pro ty, kdo jsou v popředí, a pro ty, kdo se jen ze všech sil snaží dohnat náskok.

V popředí začíná inovativní ekonomika objevem a vrcholí spekulací. Od vědeckého výzkumu až po identifikaci komerčních aplikací nových technologií se pokrok realizuje metodou pokus-omyl. Strategické technologie, které opakovaně přetvářely tržní ekonomiku – od železnice po internet –, vždy vyžadovaly vybudování sítí, hodnota jejichž užívání nemohla být v době jejich zavádění známá.

Žádaným zdrojem financí tak byla a dosud zůstává finanční spekulace. Finanční bubliny se nafukují všude tam, kde existují trhy likvidních aktiv. Objekty takových spekulací se mnohdy vymykají chápání: cibulky tulipánů, doly na zlato a stříbro, nemovitosti, dluhy nových států, firemní cenné papíry.

Čas od času se přitom objektem spekulace stala některá z převratných technologií – kanály, železnice, elektrifikace, rozhlas, automobily, mikroelektronika, počítače, internet –, pro které finanční spekulanti mobilizovali tak velký kapitál, že by ho „racionální“ investoři nikdy nedokázali zajistit. A na troskách, které zákonitě následovaly, pak vyrostla řada nových ekonomik.

Ke spekulacím se v několika případech připojily i aktivistické státy, jejichž role rovněž povzbudila inovace. Nejefektivnější byly státy při prosazování politicky

legitimních cílů, které přesahují úzký ekonomický výpočet: sociální rozvoj, národní bezpečnost, boj s nemocemi.

Ve Spojených státech vláda tyto převratné sítě buď přímo vybuodovala (systém mezistátních dálnic) nebo mohutně dotovala jejich výstavbu (transkontinentální železnice), případně hrála zásadní roli při jejich koncipování a raném rozvoji (internet). Aktivistické státy z celého světa financovaly základní vědu a sloužily jako první zákazníci novátorských výrobků, které z inovací vznikly. Abychom uvedli jeden zásadní příklad: americké ministerstvo obrany od roku 1950 čtvrt století kombinovalo obě role, a vybuodovalo tak základy dnešní digitální ekonomiky.

Ucelené programy na podporu hospodářského dostižení špičky jsou relativně jednoznačné. Přerod z opozdilce v lídra inovativní ekonomiky je však o poznání náročnější a pomíjivější.

Spojeným státům se tento přerod podařil zhruba v letech 1880 až 1930, kdy zkombinovaly profesionalitu řízení se spekulativní zálibou v nových technologiích – elektrifikaci, automobilech a rozhlasu – a státní tolerancí velkých monopolů druhé průmyslové revoluce, které investovaly své superzisky do vědeckého výzkumu. Odvolávání se na národní bezpečnost coby legitimizující důvod ekonomicky aktivního státu po druhé světové válce vedoucí roli Ameriky dále rozšířilo.

Zatím není zřejmé, zda se východoasijským ekonomickým tahounům podaří dovršit přestup z pelotonu do čela. Především je nutné vystavit národní šampiony z „doháněcí fáze“ útoku konkurence. Obecněji je pak nutné přeorientovat roli státu z plnění dobře definovaných programů na podporu experimentů typu pokus-omyl a toleranci podnikatelských nezdarů. A také je nezbytné omezit ochromující „korupční daň“, která jako by nevyhnutelně provázela ekonomické revoluce, jak k tomu došlo ve Velké Británii v průběhu devatenáctého století a ve Spojených státech během století dvacátého.

(Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/archiv/bez-spekulaci-a-silne-podpory-statu-se-zadna-ekonomika-nejstane-inovativni.A130421_080031_kavarna_chu)

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům.

TÉMA 3.

HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA STÁTU

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Rozhodující funkce pro stav a vývoj národního hospodářství plní stát jako činitel vytvářející a ovlivňující ekonomické prostředí.

Stát je subjekt, který má rozsahlé pravomoci, může tedy ovlivňovat trh mnoha způsoby. Ekonomové tvrdí, že hospodářská funkce státu je funkcí základní, neboť od ní, od její úspěšnosti, závisí celkový rozvoj společnosti. Od hospodářské prosperity se pak mohou následně odvíjet i ostatní funkce státu, neprosperující stát nemůže ani dokonale a účinně ostatní společenské funkce plnit.

Míra těchto zásahů, používání přímých nebo nepřímých nástrojů, to se pochopitelně různí v celé řadě zemí podle momentální ekonomické, sociální a politické situace. Některé vlády se vyznačují liberalismem, jiné konzervativním pojetím, v řadě států je postavení některých ekonomických institucí odlišné, nicméně všechny státy s moderním tržním hospodářstvím zařazují do kategorie smíšeného hospodářství, tj. tržního hospodářství s důležitou úlohou státu v ekonomice. Stát vytváří ekonomické prostředí všemi svými institucemi. Nejen vláda svou hospodářskou politikou, ale všechny výkonné a zákonodarné instituce vytvářejí ekonomické prostředí a působí na ekonomické vztahy. Stát vytváří prostor pro ekonomiku, reglementuje způsob chování ostatních ekonomických subjektů. K tomu používá řady nástrojů, především pak hospodářské legislativy, tj. souboru zákonů, nařízení, vyhlášek a předpisů regulujících hospodářský život v zemi i ve vztahu k zahraničí.

Hospodářská politika je souhrn cílů, nástrojů, rozhodnutí a opatření státu v *makroekonomické a v menší míře i mikroekonomické oblasti*.

Cíle hospodářské politiky lze rozdělit do 2 základních směrů:

– zajištění stability ekonomiky,

– zajištění růstu ekonomiky.

Národohospodářské ukazatele

Růst ekonomiky se měří pomocí makroekonomických ukazatelů, v Evropě především pomocí HDP (hrubého domácího produktu) buď celkového nebo v přepočtu na jednoho obyvatele. Používá se ročního přírůstku oproti předchazejícímu období, měsíce, roku apod. Snahou vlády je zajistit optimální ekonomický růst.

Hrubý národní produkt (HNP, ang. GNP – gross national product) je celková peněžní hodnota toku statků a služeb vytvořená za určité časové období národními výrobními faktory ve vlastnictví občanů daného státu, bez ohledu na to, zda tyto statky vyrobili na území daného státu nebo v zahraničí.

Hrubý domácí produkt (HDP, ang. GDP – gross domestic product) je celková peněžní hodnota toku statků a služeb vytvořená za určité časové období všemi výrobními faktory na území daného státu bez ohledu na to, zda jsou ve vlastnictví občanů tohoto státu nebo cizinců.

Od ekonomické úrovně se ve značné míře odvíjejí možnosti v oblasti ostatních složek životní úrovně (životní prostředí, úroveň infrastruktury, zdravotnictví, školství atd.

Stupeň uspokojování potřeb lidí spolu se souhrnem podmínek, za nichž jsou tyto potřeby uspokojovány, vytvářejí **životní úroveň**. Patří sem nejen úroveň hmotné spotřeby spotřebních statků a služeb (kvantitativní a kvalitativní stránka spotřeby), zejména úroveň výživy, odívání, kulturního a společenského vyžití, vlastnictví automobilu v rodině, ale také úroveň zdravotní péče, úroveň bydlení a vybavení bytu (ústřední topení, televizor, počítač, automatická pračka), úroveň přístupu k informacím (připojení k Internetu nebo možnost přístupu k němu), podmínky životního prostředí dané nejen ekologickou situací v místě pobytu, ale také celkovou úrovní pracovního a obytného prostředí, urbanistickým řešením v místě bydliště, ergonomií na pracovišti, kvalitou přírodního prostředí apod., dále sem můžeme zařadit úroveň vzdělávací soustavy, sociální podmínky (záchranná sociální síť, její propracovanost, patří sem dávky státní sociální pomoci, podpory v nezaměstnanosti a pomoc při ztrátě zaměstnání, úroveň důchodového zabezpečení, péče o dlouhodobě nemocné a

zdravotně postižené občany apod.), pracovní podmínky a mimopracovní čas obyvatelstva (podmínky na pracovišti, vybavení pracoviště, úroveň pracovně-právních předpisů, délka dovolené a množství mimopracovního času - možnosti a úroveň jeho trávení).

Životní úroveň je tedy velmi široký pojem, závisí zejména na ekonomické úrovni národní ekonomiky, ve které občan žije, ale také na prioritách příslušného státu, na jeho ekonomické, sociální, ekologické politice, jakož i na bezpočtu dalších dílčích politik.

Slovníček pojmů

činitel – чинник, фактор

důchodové zabezpečení - пенсійне забезпечення

ekonomické vztahy- економічні відносини

hmotná spotřeba- матеріальне споживання

hospodářská politika- економічна політика

hospodářská prosperita- економічне процвітання

hospodářské legislativy- господарське законодавство

Hrubý domácí produkt - Валовий внутрішній продукт

Hrubý národní produkt- Валовий національний продукт

mimopracovní čas- неробочий час

národní hospodářství- національна економіка

národohospodářské ukazatele- народногосподарські показники

nařízení - розпорядження

nástroj-інструмент

péče o dlouhodobě nemocné - догляд за лежачими хворими

předpis- постанова

uspokojování potřeb- задоволення потреб

vláda - уряд

vyhláška – положення

vzdělávací soustava- система освіти

zásah státu – втручання держави

zdravotně postižené občany- громадяни з обмеженими можливостями

životní úroveň-рівень життя

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Příjmů, míra, půjček, bankovních, činila, domácnosti, cizoměnové, vkladů, tvořily, období.

Pokles reálných ..... a vyšší úroveň úrokových sazeb se projeví na celkových ..... úsporách domácností. Ovlivněna byla..... úspor, ale i samotná struktura úspor. Relace celkového objemu bankovních ..... domácností k celkovému objemu bankovních vkladů domácností meziročně poklesla a ..... 62,2 % (úvěry/úspory). Tato relace se výrazně zvyšovala před rokem 2009 a po roce 2010 se pohybovala přibližně kolem úrovně 64 %. České ..... i přes zhoršenou ekonomickou situaci dokázaly vytvářet nové úspory a jejich (korunové a.....) vklady se podle dostupných údajů ČNB k 30. 9. 2023 meziročně zvýšily o 231,6 mld. Kč na 3 577,8 mld. Kč (o rok dříve růst dosáhl pouze 88,6 mld. Kč). Domácnosti dávaly v souvislosti s růstem úročení ..... a vysokou inflací přednost tvorbě úspor v jejich termínové formě (vklady se splatností nebo výpovědní lhůtou), přesto netermínované vklady (např. běžné účty) nadále ..... 73,3 % celkových vkladů (meziroční pokles o 2,6 p. b.). Termínové vklady zvýšily k 30. 9. 2023 meziročně svůj objem o 150,1 mld. Kč a netermínované vklady zaznamenaly ve stejném ..... růst o 81,5 mld. Kč (<https://www.mpsv.cz/web/cz/zprava-o-zakladnich-tendencich-prijmove-a-vydajove-situace-domacnosti-cr-v-1.-3.-ctvrtleti-2023>)

2. Přeložte do češtiny.

Валовий дохід - це загальна сума доходу, отримана фізичною або юридичною особою до вирахування будь-яких відрахувань або податків. Він включає всі форми доходу, такі як заробітна плата, чайові, орендна плата, відсотки, дивіденди та приріст капіталу. Валовий дохід часто використовується як відправна точка для розрахунку податкових зобов'язань фізичної особи або компанії, оскільки він дає чітке уявлення про загальну суму доходу, отриманого протягом певного періоду часу. Чистий дохід - сума доходу, яка залишається після вирахування всіх відрахувань і податків з валового доходу. Чистий дохід - це сума грошей, яку фізична або юридична особа фактично отримує і може використати на витрати або інвестиції. Для розрахунку чистого доходу від валового доходу віднімаються всі відрахування і податки, такі як прибутковий податок, податок на соціальне страхування і податок на охорону здоров'я.

3. Použijte slova ve větách.

Reálné příjmy, termínové vklady, vysoká inflace, ekonomická situace, bankovní vklady domácností, hospodářská politika, životní úroveň, důchodové zabezpečení, národohospodářské ukazatele.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Nová čísla, jak Česko dohání Západ. Tak dobře na tom ekonomika ještě nebyla, ukazuje porovnání

Česká ekonomika snížila svou ztrátu vůči průměru Evropské unie na dosud rekordně nízkou úroveň. Hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele, tedy - zjednodušeně řečeno - výkon ekonomiky, loni stoupl na 88 procent průměru EU. Ukazuje to porovnání, které nyní zveřejnil Eurostat.

Česko skončilo výrazně lépe než dva z patnácti starších členských států Evropské unie. Portugalský HDP na osobu loni dosáhl 77 procent unijního průměru, a řecký dokonce jen 67 procent. Na Španělsko, ekonomicky třetí nejslabší z původní patnáctky států EU, ztrácí Česko dva procentní body.

Nejbohatší členskou zemí podle HDP na obyvatele zůstává s velkým náskokem Lucembursko, nejchudší je Bulharsko. Česko si udržuje nejlepší pozici ze států bývalého socialistického bloku (druhé Slovinsko dosahuje 83 procent a třetí Slovensko 77 procent průměru EU).

Celkově je český HDP na hlavu patnáctý nejvyšší mezi současnými 28 členskými státy - před ním je totiž kromě třinácti z původních členů ještě Malta (95 procent), která do EU vstoupila současně s Českem v roce 2004.

Lucemburský HDP na osobu dosahuje na první pohled neuvěřitelných 267 procent unie. Tuto hodnotu ale zvyšuje fakt, že v malém státě pracuje mnoho lidí ze sousedních zemí. Ti sice přispívají k tvorbě lucemburského HDP, který se pak ale při rozpočítání na osobu dělí jen mezi tamní občany - tedy menší počet osob, než jej vytváří.

Na nová čísla o "dohánění Západu" se však lze dívat i mnohem střízlivěji. Třeba pokud jde o jeho pomalé tempo. Oproti předchozímu roku si Česko polepšilo o jeden

procentní bod. V roce 1995 dosahoval český HDP na osobu 76 procent unijního průměru. Nejnižší hodnota - 71 procent - vychází z porovnání za rok 2000, ale třeba už v roce 2009 se Česko dostalo na 85 procent.

A pokud jde o předechnání starších zemí - před Řecko oslabené ekonomickou krizí se Česko dostalo už v roce 2011, před Portugalskem se drží dokonce hned od vstupu do EU.

Výrazně hůř je na tom Česko podle ukazatele AIC - skutečné individuální spotřeby na osobu, která podle řady ekonomů lépe odráží materiální blahobyt domácností. Zatímco HDP informuje o tom, co se na daném trhu vytvoří, AIC se snaží zahrnout zboží a služby, které lidé skutečně "zkonsumovali" - bez ohledu na to, zda je zaplatili oni, nebo jim je zajistila vláda či neziskové organizace. Přihlíží tak třeba k odlišné organizaci zdravotnictví nebo školství v různých zemích.

V ukazateli AIC na osobu dosahuje Česko jen 78 procent průměru Evropské unie a v žebříčku mu patří 18. místo mezi členskými státy. Před nás se dostaly například Kypr, Litva a Portugalsko, těsně za námi skončily Řecko nebo Slovensko. V roce 1995 dosahovala hodnota ukazatele AIC pro Česko 68 procent průměru EU (zpětně jsou započítány i země, které do EU vstoupily později).

Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/nova-cisla-jak-cesko-dohani-zapad-tak-dobre-na-tom-ekonomika/r~350f64b8542f11e783fe002590604f2e/>

Kupní síla Čechů výrazně stoupla, ukazuje nové porovnání. Evropský průměr ale dohání pomalu

Průměrný Čech má ročně k dispozici o tisíc eur více než před dvěma lety. Kupní síla těsně překonala tři pětiny evropského průměru.

Největší kupní sílu v Evropě mají obyvatelé Lichtenštejnska a Švýcarska. České republice patří 26. místo. Vyplývá to z letošního vydání každoroční studie společnosti GfK, která zahrnuje 42 evropských států.

Přestože se umístění Česka v porovnání s předchozími dvěma lety nezměnilo, kupní síla v průměru na jednoho obyvatele výrazně roste. Letos ji studie spočítala na

8394 eur ročně, zatímco loni to bylo 7766 eur a předloni 7313 eur. Během dvou let si tedy Češi polepšili o více než tisíc eur.

Česká kupní síla roste čtvrtým rokem za sebou. Letos těsně překonala tři pětiny evropského průměru - dostala se na 60,2 procenta z loňských 56,8 procenta.

Vedle ekonomického růstu hraje roli i posilování koruny, respektive její přepočítání na eura. Například v roce 2015, kdy korunu oslabovaly intervence České národní banky, dosahovala kupní síla jen 53,6 procenta evropského průměru.

Až do roku 2011, kdy se dostala na 58,7 procenta, přitom kupní síla rostla. Pro srovnání: Před deseti lety - v roce 2007 - dosahovala 5625 eur ročně, což odpovídalo jen 47 procentům evropského průměru.

Nejlépe jsou na tom obyvatelé Lichtenštejnska, kteří mají 4,5 násobně větší kupní sílu než průměrný Evropan. Oproti loňsku si výrazně polepšil Island - díky růstu o 37 procent se dostal z pátého na třetí místo. V průměru stoupla kupní síla v Evropě meziročně o 1,9 procenta.

Na konci žebříčku skončily Bělorusko, Moldavsko a Ukrajina. Na jednoho obyvatele tam připadá méně než 950 eur ročně, kupní síla je pod sedmi procenty evropského průměru. Ukrajinská hodnota je 66krát nižší než lichtenštejnská.

Ze střední Evropy mají i letos největší kupní sílu Rakušané. Za Českem zůstává většina bývalých socialistických států, tradičně lépe jsou na tom jen Slovinci. Předloni nás však předběhli i Slovinci a loni také obyvatelé Estonska a Litvy.

V České republice zůstává tradičně nejsilnějším regionem Praha. Její kupní síla loni dosahovala 131,3 procenta českého průměru, zatímco u nejslabšího regionu - Bruntálu - 82 procent. Letošní čísla z okresů a další podrobnosti týkající se tuzemské kupní síly zveřejní GfK teprve s odstupem za celoevropským porovnáním.

Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/nakupovani/kupni-sila-cechu-vyrazne-stoupla-ukazuje-nove-porovnani-evro/r~e7019398cfaf11e7984d0cc47ab5f122>

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům.

TÉMA 4.

TRH A JEHO FUNGOVÁNÍ

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Trh je místo, kde se střetává **nabídka s poptávkou** a utváří se **cena zboží**. Zboží je statek nebo služba určená ke směně na trhu. Prodávající a kupující vstupují do vzájemných vztahů, aby určili cenu zboží a množství, které se nakoupí a prodá.

Původně trh znamenal místo, kde se kupovalo a prodávalo zboží jako potraviny, řemeslné výrobky, zvířata. Dnes se obchoduje i s cennými papíry, nemovitostmi, lidskou prací.

Podstatou trhu je proces vzájemného působení a ovlivňování tržních elementů, jimiž jsou kromě nabídky a poptávky také konkurence a cena, respektive její tvorba. S ohledem na vyspělost a pokrok lidské společnosti je trh nezbytný, neboť představuje nejdokonalejší dosud poznáný mechanismus, který může regulovat a stimulovat ekonomický i společenský rozvoj.

Existuje mnoho různých typů trhů, které se rozlišují podle různých hledisek třídění. Nejčastější členění je na základě územního kritéria, které rozeznává místní, národní a světový trh.

Dalším hlediskem je počet zboží, které je na trhu prodáváno. Pak se jedná o trh dílčí a agregátní. Podle předmětu koupě a prodeje se trhy člení na trhy finální produkce, jež obsahují trh výrobků a trh služeb, a trhy výrobních faktorů, které zahrnují trh práce, trh půdy a trh kapitálu.

Důležité elementy trhu

Již bylo uvedeno, že se na trhu setkává nabídka s poptávkou. Co představují tyto základní pojmy?

Nabídka (angl. supply) je množství určitého druhu zboží, které chtějí prodávající za určitou cenu vyrobit a prodat. Tržní nabídku je možné definovat také jako souhrn všech zamýšlených prodejů, se kterými přicházejí na trh výrobci.

Čím je cena určitého zboží na trhu vyšší, tím více výrobců přichází na trh a chce prodat své zboží. Nabízené množství roste. Je-li cena na trhu nízká, nabídka se snižuje, protože výrobci nemají zájem prodávat za tak nízkou cenu. Nabízené množství klesá. Nabízené množství je tedy ovlivněno především cenou. Vyšší množství vyrobeného a prodaného zboží zvyšuje podnikatelům tržby a tím i zisk.

Poptávka (angl. demand) je množství zboží, které chtějí kupující za určitou cenu koupit. Kupující má opačný zájem než prodávající – chce koupit zboží za co nejnižší cenu.

Čím je cena vyšší, tím více budeme o koupi daného zboží přemýšlet a naše poptávka bude menší, než kdyby cena tohoto zboží byla nízká. Roste-li cena zboží, poptávané množství klesá. Sníží-li se cena zboží, poptávané množství stoupá. Snížením ceny se stane zboží dostupným více lidem. Zvýší-li se cena zboží můžeme ho nahradit jiným, levnějším – říkáme tomu substituční efekt. Najdeme tedy podobné zboží s podobnými vlastnostmi, tzv. substitut.

Na trhu je velice důležitým činitelem **cena** (angl. price), která plní řadu funkcí. Nejenže ceny vyjadřují hodnotu zboží a výrobních zdrojů a jejich prostřednictvím dochází k ustalování tržní rovnováhy, ale *slouží také jako signály výrobcům a spotřebitelům*. Ceny tudíž plní informační funkci a tím koordinují chování a rozhodování ekonomických subjektů na trhu.

Tržní rovnováha (angl. equilibrium) je vnímána jako vyrovnání nabídky a poptávky na trhu, jako rovnováha mezi kupující a prodávající stranou trhu. Na tržní rovnováhu a fungování tržního mechanismu je však nutno nahlížet jako na schopnost vyřešit tři základní ekonomické problémy (Co? Jak? Pro koho?) a jejichž prostřednictvím dochází k racionální alokaci vzácných zdrojů.

Na trhu mohou vzniknout i dva typy **nerovnováhy**:

Nedostatek – Při něm poptávané množství převyšuje nabízené množství. Nedostatek vzniká, když je cena nižší než rovnovážná cena. Nedostatek vyvolává na trhu takové jevy, jako jsou fronty nebo pořadníky. Na to reagují výrobci zvyšováním ceny.

Přebytek – Při něm nabízené množství převyšuje poptávané množství. Přebytek vzniká, když je cena vyšší než rovnovážná cena. Na trhu se přebytek projevuje neprodejnými zásobami. Výrobci reagují snížením ceny.

Subjekty trhu

Na trhu tedy dochází k prodeji a k nákupu zboží (na základě nabídky a poptávky) za určité ceny a v prostředí konkurence. Zboží nakupují a prodávají subjekty trhu – domácnosti, firmy a stát.

Domácnosti (obyvatelstvo) – přicházejí na trh jako kupující s cílem nakoupit statky a služby, které slouží k uspokojování jejich potřeb. Tytéž domácnosti jsou vlastníky výrobních faktorů (práce, půdy, kapitálu), které nabízejí podnikům, aby za získané důchody (mzda, renta, úrok) mohly nakupovat. Vystupují na trhu jako kupující (poptávka), tak i jako prodávající (nabídka).

Firmy – produkují výrobky za účelem prodeje. Na trhu vystupují jako prodávající (zboží a služby), tak i jako kupující (nákup výrobních faktorů), aby mohly dále vyrábět. Cílem účasti podniků na trhu je dosažení zisku.

Stát – je specifický tržní subjekt, který vstupuje na trh s cílem ovlivnit jej a odstranit jeho některé negativní dopady na ekonomiku. Vystupuje zde jako prodávající (prostřednictvím státních podniků) i jako kupující (prostřednictvím státních zakázek, objednávek státních institucí aj.). Státní zásahy do tržního mechanismu lze nazvat „působením neviditelné ruky trhu“. Stát např. pomocí zákonů nutí výrobce k ekologickému chování (sankce za znečišťování životního prostředí).

Slovníček pojmů

domácnosti - домогосподарства

fronty nebo pořadníky - черги чи листи очікування

hodnota zboží - вартість товару

nabídka - пропозиція

negativní dopady - негативний вплив

nemovitost - нерухомість

objednávka - замовлення

pokrok - прогрес

poptávka - попит

státní zásahy - втручання держави

státní zakázky - державні контракти, замовлення

substituční efekt - ефект заміщення

trh dílčí a agregátní - частковий і сукупний ринок

trh kapitálu - ринок капіталу

trh práce - ринок праці

trh půdy - ринок землі

trh služeb - ринок послуг

trh výrobků - ринок продукції

trhy finální produkce - ринки кінцевої продукції

trhy výrobních faktorů - ринки виробничих факторів

tržní rovnováha - ринкова рівновага

územní kritérium - територіальний критерій

výrobní zdroje - виробничі ресурси

vyrovnání nabídky a poptávky - баланс попиту та пропозиції

vzácné zdroje - дефіцитні/ унікальні ресурси

zisk - прибуток

znečišťování životního prostředí - забруднення навколишнього середовища

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Pojmy, střetávání, vyrobí, poptávka, druhého, výrobce, zboží, tržní, opačném, výrobců.

Nabídka a poptávka jsou základními ..... tržní ekonomiky. Jedno bez ..... nemá smysl, principem trhu je jejich vzájemné..... . Ideálním stavem je ..... rovnováha, tzn. že nabídka odpovídá poptávce. Zjednodušeně řečeno se prodá vše, co se vyrobí. Pokud je nabídka větší než ....., dojde na trhu k přebytku zboží. V ..... případě je na trhu zboží nedostatek. Nabídka je množství..... , které výrobci dodávají na trh za určitou cenu. Rozlišují se 3 základní druhy nabídky: individuální (nabídka jednoho ..... jednoho druhu zboží nebo služby), dílčí (tržní, nabídka všech ..... jednoho druhu zboží nebo služby na určitém trhu), celková (souhrnná - nabídka všech výrobců všech druhů zboží nebo služeb na jednom místě).

2. Přeložte do češtiny.

Попит – запит фактичного або потенційного покупця, споживача на придбання товару за наявні у нього гроші, які призначені для покупки цього товару.

Обсягом попиту на який-небудь товар називається максимальна кількість цього товару, яку згідна купити окрема особа, група людей або населення в цілому в одиницю часу (день, місяць, рік) за певних умов. До числа цих умов відносяться: ціна даного товару, ціни інших товарів, величина грошових доходів, смаки і переваги споживачів, накопичене майно і інше.

Під пропозицією розуміють готовність виробників продати товар. Обсяг пропозиції – це та кількість товару, яке продавець бажає продати за даних умов в одиницю часу (за день, тиждень, місяць, рік). В результаті взаємодії попиту і пропозиції встановлюється ринкова ціна. Вона фіксується в точці, в яка називається точкою рівноваги, а ціна і обсяг – рівноважними. Тільки в цій точці ціна влаштовує продавця і покупця. (<https://studies.in.ua/economy/17-tema-5-teoriya-sprosa-i-predlozheniya.html>)

3. Použijte slova ve větách.

Hodnota zboží, nabídka a poptávka, přebytek zboží, trh zboží, trhy výrobních faktorů, vzácné zdroje, výrobní zdroje, negativní dopady, trh kapitálu.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Český export brzdí nedostatek zaměstnanců a nasycený trh s auty

Český exportní průmysl táhne dolů nedostatek pracovníků a nasycenost evropského trhu s auty. Schopnost exportérů přijímat nové zahraniční zakázky je vyčerpaná, jelikož nemají kde nabírat nové zaměstnance na navyšování výroby. Růst vývozu se tak podle analytiků bude v příštích měsících pohybovat kolem nuly.

"Poptávka po automobilech z evropských trhů již několik měsíců uvažuje, což pociťují i tuzemští automobiloví výrobci. Opačným směrem na celkovou obchodní bilanci ale působilo zlepšení obchodu s počítači a elektronikou," uvedl analytik Raiffeisenbank Jakub Červenka.

Zahraniční obchod podle ekonomů již letos nebude tahounem české ekonomiky jako v uplynulých dvou letech. "Podobně jako průmyslová výroba i zahraniční obchod naráží na limity vlastních možností i možností na straně odbytu," řekl hlavní ekonom společnosti Cyrrus Lukáš Kovanda.

Export v červnu dosáhl téměř 315 miliard korun, což je nejvyšší letošní hodnota. "Z meziročního pohledu jde dokonce o mírný nárůst, a červnová hodnota vývozu tak pozitivně překvapila. Dynamika zahraničního obchodu totiž od začátku letošního roku zpomalovala. Díky vyšší červnové hodnotě je však celková hodnota exportu v první polovině roku na obdobné úrovni jako v rekordním minulém roce," dodal hlavní ekonom ING Bank Jakub Seidler.

I vzhledem k očekávanému posilování koruny, zdražování ropy na světových trzích a nedostatku pracovníků na trhu práce nelze podle Asociace exportérů očekávat, že by export letos mohl překonat loňské rekordy. "V letních měsících může exportérům pomoci ještě slabší koruna, která se ale po dalším zvýšení úrokových sazeb ČNB v srpnu pravděpodobně vydá na posilující trajektorii," řekl místopředsedu asociace Otto Daněk.

Rostoucí příjmy českých domácností navyšují poptávku po zahraničním zboží. "Výsledkem je výrazně vyšší dynamika růstu dovozu před vývozem, což zhoršuje celkovou bilanci zahraničního obchodu. České firmy by se měly více zaměřit na potřeby tuzemského trhu a využít vyšší kupní síly Čechů k rozvoji nových produktů a služeb," dodal hlavní ekonom BH Securities Štěpán Křeček.

I v dalších měsících letošního roku budou podle analytika společnosti Akcenta Miroslava Nováka dovozy růst rychleji než vývozy. Letošní přebytek obchodní bilance se tak podle něj bude pravděpodobně pohybovat mezi 120 až 130 miliardami korun proti loňským 149 miliardám.

Vývoz tuzemských firem v červnu meziročně vzrostl o 0,8 procenta a dovoz o dvě procenta. Přebytek zahraničního obchodu Česka klesl o 3,5 miliardy korun na 15,8 miliardy. Vyplývá to z předběžných výsledků, které dnes zveřejnil Český statistický úřad.

Zdroj: <https://news.youradio.cz/tema/cesky-export-brzdi-nedostatek-zamestnancu-a-nasyceny-trh-s-auty-18617>

Na trhu hrozí nedostatek ropy kvůli dohodě OPEC+ a Kanadě

Globální trh s ropou by se mohl dostat do deficitu již příští rok, tedy dříve, než se očekává, kvůli dohodě o snížení těžby mezi členy Organizace zemí vyvážejících ropu, Ruskem a dalšími předními těžaři a rozhodnutí Kanady omezit dodávky na trh. Uvedla to ve své pravidelné měsíční zprávě Mezinárodní agentura pro energii (IEA). Výhled růstu poptávky pro příští rok nechala IEA beze změny.

Minulý měsíc IEA uvedla, že globální trh s ropou by měl příští rok zůstat v přebytku. Nyní však očekává, že do druhého čtvrtletí příštího roku bude na trhu nedostatek ropy, pokud OPEC bude dodržovat nejnovější dohodu o těžbě.

Globální poptávka po ropě se má příští rok zvýšit o 1,4 milionu barelů denně po růstu o 1,3 procenta milionu barelů denně v letošním roce. Stejnou prognózu poskytla IEA minulý měsíc.

IEA nechala výhled na příští rok beze změny, přestože ceny ropy výrazně klesly ze svého maxima na počátku října. Důvodem jsou obavy ze slabšího globálního ekonomického růstu, zvláště v některých rozvíjejících se ekonomikách. Stále také není jisté, jak poptávku po ropě ovlivní obchodní napětí mezi USA a Čínou.

OPEC a další přední těžaři v čele s Ruskem se minulý týden dohodli, že od ledna příštího roku sníží těžbu o 1,2 milionu barelů denně, aby zabránili navyšování nevyužívaných zásob. Kanadská provincie Alberta navíc rozhodla o snížení těžby od ledna o 325 tisíc barelů denně. Chce tak snížit obrovské zásoby vytvořené nedostatečnou kapacitou ropovodů.

Zdroj: https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/na-trhu-hrozi-nedostatek-ropy-kvuli-dohode-opec-a-kanade_506694.html

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům

TÉMA 5.

PODNIKÁNÍ

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Občanský zákoník říká, že *kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost vydělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele*. Mezi základní znaky podnikání tedy patří soustavnost, provádění činnosti pod vlastním jménem (na vlastní účet), samostatnost, odpovědnost (za závazky plynoucí z podnikání), a snaha o dosažení zisku. Podnikatelem je osoba zapsaná v obchodním rejstříku a osoby, které mají k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona (např. advokati).

Právní formy podnikání

Mezi základní právní formy podnikání patří fyzická a právnická osoba, z nichž obě možnosti skýtají několik dalších variant.

1. Fyzická osoba – živnost

Fyzickou osobou je občan, který si vyřídí živnostenský list (případně se přihlásí jako zemědělec) a splní další podmínky pro podnikání vyplývající ze živnostenského zákona, daňových zákonů, zákonů o důchodovém, sociálním a zdravotním pojištění apod. Živnost je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Živnostník vystupuje pod svým jménem a ručí za své podnikatelské aktivity celým svým majetkem.

Živnostenský zákon dělí živnosti především podle podmínek získání živnostenského oprávnění na dvě skupiny:

a) Živnosti ohlašovací

Oprávnění provozovat ohlašovací živnost vzniká podáním písemného ohlášení na předepsaném tiskopise u příslušného živnostenského úřadu, případně dnem, který

podnikatel uvede v ohlášení jako den zahájení své podnikatelské činnosti. Vznik živnostenského oprávnění u těchto živností tudíž nevyžaduje souhlas či rozhodnutí živnostenského úřadu. Pokud začínající podnikatel splní všechny podmínky stanovené zákonem pro danou živnost, může živnost provozovat ještě předtím, než mu bude vydán živnostenský list.

Podle požadované odborné způsobilosti, se rozlišují tři druhy ohlašovacích živností:

Řemeslná živnost – je živnost, pro jejíž získání a provozování je podmínkou buď výuční list, maturita v oboru, diplom v oboru, nebo šestiletá praxe v oboru (řeznictví a uzenářství, zednictví, hostinská činnost, montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení, vodoinstalatérství a topenářství).

Vázaná živnost – je živnost, pro jejíž získání a provozování je podmínkou **prokázání** odborné způsobilosti, kterou stanoví příloha živnostenského zákona (masérské služby, činnost účetních poradců, vedení účetnictví, provádění staveb, jejich změn a odstraňování, provozování autoškoly).

Volná živnost – je živnost, pro jejíž získání nepotřebuje podnikatel žádnou odbornou způsobilost. Tato živnost obsahuje 80 oborů činnosti, z nichž si podnikatel při ohlášení vybere ty obory, které bude provozovat (velkoobchod a maloobchod, zprostředkování obchodu a služeb, ubytovací služby, výroba strojů a zařízení, fotografické služby).

b) Koncesované živnosti

Koncesované živnosti mohou být provozovány výhradně na základě státního povolení - koncese. Oprávnění provozovat živnost tu vzniká až dnem doručení koncesní listiny. Na vydání koncesní listiny není právní nárok, její vydání může být při existenci zákonných důvodů žadateli odepřeno. Mezi koncesované živnosti jsou řazeny obory, u kterých je riziko ohrožení života, zdraví, majetku a zákonem chráněných veřejných zájmů zvláště vysoké: výroba lihu a alkoholických nápojů, výroba, nákup, prodej, půjčování, uschovávání zbraní a střeliva, výroba tepelné energie, silniční motorová doprava, provozování cestovní kanceláře, služby soukromých detektivů.

2. Právnícká osoba – obchodní korporace

Nechce-li někdo podnikat sám, ale chce spojit své síly i finance s dalšími společníky, což může být v případě vysokých počátečních nákladů nevyhnutelné, má možnost založit s nimi některou formu obchodní společnosti.

Právnícké osoby jsou definovány zákonem jako obchodní korporace. Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti a družstva. Česká legislativa zná několik druhů korporací: s.r.o., a.s., v.o.s., k.s., družstvo a SE.

Obchodní společnost je právnícká osoba založená za účelem podnikání a dosažení zisku. Obchodní společnost může založit jak fyzická, tak i další právnícká osoba. V případě jednoho zakladatele se společnost zakládá Zakladatelskou listinou, v případě více zakladatelů Společenskou smlouvou. Obchodní společnost vzniká až jejím zápisem do obchodního rejstříku a přidělením IČO.

2.1. Společnost s ručením omezeným – s.r.o.

Společnost s ručením omezeným může založit i jedna fyzická nebo právnícká osoba a maximálně 50 osob. Povinností je splatit základní kapitál 200 000 Kč za předpokladu minimálního vkladu každého společníka činí 20 000 Kč. Ručení společníka je ve výši nesplaceného vkladu zapsaného do obchodní společnosti.

Nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada, která schvaluje roční uzávěrky, rozděluje zisk, schvaluje stanovy a rozhoduje o zrušení společnosti. Dozorčí rada se zřizuje podle společenské smlouvy a dohlíží na činnost jednatelů, přezkoumává roční účetní závěrku a podává zprávy valné hromadě.

Zisk se rozděluje dle výše vkladu každého společníka, pokud není společenskou smlouvou stanoveno jinak.

2.2. Akciová společnost – a.s.

Pro akciovou společnost je typické, že její základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Akcie tak mají svou jmenovitou hodnotu, která je uvedena na akcii, a pak kurzovní hodnotu, za kterou se akcie nakupuje a prodává. Základní kapitál je povinný ve výši 2 000 000 Kč, při veřejné nabídce akcií pak

20 000 000 Kč. Společnost zodpovídá za závazky celým svým majetkem. Hlavními orgány společnosti je valná hromada, představenstvo a dozorčí rada.

2.3. Veřejná obchodní společnost – v.o.s.

Ve veřejné obchodní společnosti podnikají alespoň dvě osoby pod společným jménem a ručí za závazky společnosti celým svým majetkem společně a nerozdílně. Společenská smlouva sepsaná při založení společnosti upravuje náležitosti ohledně vedení společnosti a jednání jejím jménem. Většinou je k jednání oprávněn každý společník a o interních věcech se rozhoduje jednomyslně.

Změnou společenské smlouvy může do společnosti přistoupit nový společník nebo současný odstoupit. Vždy ale musí být splněn zákonem daný minimální počet společníků - dva.

Na všechny společníky se vztahuje zákaz konkurence a nesmí tedy bez souhlasu ostatních společníků podnikat mimo společnost ve stejném oboru, jako je obor jejich společnosti.

Základní kapitál pro vznik společnosti není povinný a zisk společnosti se rozděluje rovným dílem, pokud nestanoví společenská smlouva jinak.

2.4. Komanditní společnost – K.S.

V komanditní společnosti je nutné rozlišit dva typy společníků – komanditisty a komplementáře (musí být alespoň jeden komplementář a alespoň jeden komanditista). Komanditisté ručí za závazky společnosti do výše svého vkladu zapsaného do obchodního rejstříku a komplementáři ručí celým svým majetkem.

K vedení společnosti jsou oprávněni pouze komplementáři, kteří jsou současně statutárním orgánem společnosti a platí pro ně zákaz konkurence. Ostatní otázky rozhodují všichni společníci většinou hlasů, kdy každý společník má jeden hlas.

Povinná výše základního kapitálu je pro komanditistu vklad určený společenskou smlouvou, minimálně 5 000 Kč.

Zisk se většinou (nestanoví-li společenská smlouva jinak) rozděluje na polovinu pro společnost a polovina pro komplementáře. Zisk připadající na společnost se po

zdanění rozdělí mezi komanditisty podle jejich výše splacených vkladů. Při zániku nebo zrušení společnosti má každý ze společníků nárok na vrácení hodnoty splaceného vkladu.

2.5. Družstvo

Společenství neuzavřeného počtu osob (min. 5 fyzických osob nebo min. 2 právnické osoby) založené za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních nebo jiných potřeb svých členů.

Družstvo ručí celým svým majetkem, členové neručí za závazky družstva. Jeho vlastníci (**členové družstva**) do družstva nevnášejí peníze, ale většinou jiné majetkové hodnoty (v zemědělských družstvech to bývá půda, zvířata či později tzv. transformační podíly, v bytových družstvech činnost členů při výstavbě bytových domů); tato forma podnikání je na ústupu.

2.6. Evropská společnost SE.

Základní kapitál (minimální) 120 000 euro, rozvržených na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Nejvyšším orgánem je valná hromada. Ručení majetkem: celým svým majetkem, akcionáři neručí za závazky společnosti.

Slovníček pojmů

akciová společnost – акціонерне товариство;

cestovní kancelář – турагенція;

činnost – діяльність;

dozorčí rada - наглядова рада;

důvod – причина;

hodnota – вартість, цінність;

jmenovitá hodnota – номінальна вартість;

kurzovní hodnota – ринкова вартість;

hostinská činnost - діяльність у готельній сфері;

IČO – ідентифікаційний номер організації;

jednat - діяти, домовлятися, вести переговори;

jednat jménem – діяти від імені;

jednatel – директор;

komanditista – командитист;

komplementář – комплементарій;
komanditní společnosti – командитне товариство;
koncesní listina – ліцензійний, дозвільний документ;
koncesovaná živnost – ліцензійний вид підприємницької діяльності;
lih – спирт;
maloobchod – роздрібна торгівля;
občan – громадянин;
obchodní společnost – господарське товариство;
obchodní rejstřík – публічний реєстр суб'єктів господарювання ;
odborné způsobilosti – професійна придатність, компетентність;
odepřít – відмовити;
ohlašovací živnost – дрібне підприємництво, для здійснення якого не потрібно ліцензійних документів;
ohrožení – загроза, небезпека;
oprávnění – дозвіл, ліцензія;
podnikání – підприємницька діяльність;
podnikatel – підприємець;
povolení – дозвіл;
právní nárok – законна претензія;
právnícká osoba – юридична особа;
provozovat – здійснювати, проводити, виконувати, вести;
provozovat živnost - здійснювати підприємницьку діяльність, займатися ремеслом;
představenstvo – керівництво, правління;
přezkoumat – перевірити, переглянути, дослідити;
roční uzávěrka – річний фінансовий звіт;
soustavnost – системність;
společenská smlouva – договір про заснування товариства;
společnost s ručením omezeným – товариство з обмеженою відповідальністю;
stanovy – статут;
účel – мета;
účet – рахунок;
účetní poradce – фінансовий консультант;
účetnictví – бухгалтерія;
upravovat – регулювати;
valná hromada – загальні збори;
velkoobchod – гуртова торгівля;
veřejná obchodní společnost – повне (господарське) товариство;
výdělečná činnost – дохідна діяльність;
výše – розмір;
zakladatel – засновник;
zakladatelská listina – установчий документ;
základní kapitál – статутний капітал;
zákoník – кодекс;
založení společnosti – заснування товариства;

závazky – зобов'язання;

zdanění – оподаткування;

žadatel – заявник;

živnost – дрібне підприємництво;

živnostenský list – свідоцтво про підприємницьку діяльність;

živnostenský zákon – закон про підприємницьку діяльність.

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Kapitál, hodnotě, zákona, akcionáře, cenný, podobě, společnosti, právo na řízení, společně, na majitele

Akciová společnost je společnost, jejíž základní ..... je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité..... Účast akcionáře na společnosti tak je představována akciemi. Podíl akcionáře je představován akciemi, což jsou cenné papíry, s nimiž je spojeno právo akcionáře podílet se podle ..... a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku. Akcie mohou být buď v zaknihované či v listinné ..... , které však mohou být pouze na jméno (listinné akcie tak již nemohou být ..... a mohou být vydány pouze jako zaknihovaný ..... papír nebo jako imobilizovaný cenný papír). Nejčastější formou jsou kmenové akcie, dále jsou známy např. prioritní akcie. Práva ..... ke společnosti můžeme označovat jako práva majetková, která jsou podmíněná vytvořením zisku v důsledku dobrého hospodaření ..... Toto právo má individuální charakter, kdy ho může vykonat většinou akcionář sám (výjimkou mohou být např. samostatně převoditelná práva), a dále ..... společnosti, které je označováno jako vespolečné právo, kdy ho může akcionář vykonávat většinou pouze ..... s ostatními akcionáři, pakliže není majoritním akcionářem.

2. Přeložte do češtiny.

Акціонерне товариство — об'єднання фізичних чи юридичних осіб у господарське товариство, що формує свій капітал шляхом випуску й продажу акцій та інших цінних паперів. Акціонерне товариство — основна форма організації великих та частини середніх підприємств. Покупці акцій акціонерного товариства стають його пайовиками, а покупці облігацій —

кредиторами. Власний капітал акціонерного товариства може збільшуватися внаслідок наступних випусків акцій та вкладання частини прибутку в розширення виробництва. Акціонерні товариства виникли на початку 17 ст. у вигляді великих торгових компаній (англ. Ост-Індська 1600 і голландська Ост-Індська 1602). Перший акціонерний банк організовано в Англії 1694. Перше акціонерне товариство в сучасній Україні виникло 1988. Основні форми акціонерного товариства: публічне акціонерне товариство (ПАТ, public limited company (Plc.)) і приватне акціонерне товариство (ПрАТ, limited (Ltd)]. ПАТ поширює свої акції шляхом їх відкритого продажу на ринку, ПрАТ — шляхом закритої підписки. Грошовий капітал акціонерного товариства називають акціонерним капіталом. Акціонерне товариство управляється радою директорів, що призначається акціонерами ([Кушнір Л. Л. Акціонерне товариство // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Акціонерне товариство \(дата звернення: 11.03.2024\)](#))

3. Použijte slova ve větách.

Koncesní listina, obchodní společnost, obchodní rejstřík, jednatel, živnostenský list, základní kapitál, valná hromada, velkoobchod, maloobchod, akciová společnost, společenská smlouva, účetní poradce.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Počet podnikatelů loni v Česku stoupl o 25 tisíc, nejvíce je jich v Praze

Počet podnikatelů v Česku, kteří si samostatnou výdělečnou činností skutečně vydělávají, v roce 2018 stoupl o dvacet tisíc na 1,011 milionu. Pokles nastal v posledním čtvrtletí. Vyplývá to z evidence České správy sociálního zabezpečení.

„Podstatný je trend. Počet živnostníků roste již třetím rokem za sebou, a to přesto, že jich je v ČR nejvíce na počet obyvatel. Je to jasný signál, že naše země je v dobré ekonomické kondici a že nehrozí zhroucení systému obslužnosti venkova a regionů,“ řekl předseda Asociace malých a středních podniků Karel Havlíček. Důležité je podle něj sledovat současně i počet nových právnických subjektů, jejichž počet rovněž roste a blíží se již počtu 500.000.

Nejvíce podnikatelů je evidováno v Praze (181 000) a v krajích Středočeském (140 000) a Jihomoravském (111 000). Ze všech osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) vzrostl o 8000 na 590 000 počet těch, kteří mají samostatnou výdělečnou činnost jako hlavní. Počet těch, kteří ji mají jako vedlejší, stoupl o 12 000 na 421 000. Povinnost platit zálohy na důchodové pojištění mělo koncem roku 699 000 OSVČ, o 13 000 více než v prosinci. Pojistné na nemocenské pojištění si platilo 94 000 osob. Účast na nemocenském pojištění je u OSVČ dobrovolná. Zbývající živnostníci se pojišťují u komerčních společností, nebo si vytvářejí rezervy pro případ nemoci.

V žádném jiném státě Evropské unie nemají živnostníci na ekonomiku země takový vliv jako v Česku. Firmy, které zaměstnávají jednoho až devět lidí, se na celkovém počtu podniků v ČR podílejí více než 95 procenty a jsou největším zaměstnavatelem. Práci u nich našla více než třetina všech zaměstnanců.

Zdroj: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/pocet-podnikatelu-loni-v-cesku-stoupl-o-25-tisic-nejvice-je-jich-v-praze.A190303_142315_ekonomika_les

Stát chystá velkou změnu kontrol u živnostníků. Pětkrát a dost

Různí inspektoři a kontroly z úřadů mohou ztěžovat život živnostníkům. Za týden jich může přijít i několik. Ministerstvo průmyslu a obchodu připravuje podle informací MF DNES změnu, na základě které by kontrol mohlo být nanejvýš pět za rok a navíc by se nemohly opakovat dřív než jednou za dva měsíce.

Za týden k vám může přijít i několik kontrol. Je toho spousta, hygienou počínaje, přes bezpečnost práce, potravinářskou a jinou inspekci. I když máte vše v pořádku, jen veškerá administrativa s tím spojená vám bere čas a prodražuje to provoz,“ říká pražský podnikatel v gastronomii Dušan Kazda.

A v menších městech, kde jsou úředníci méně vytížení, kontrol může být ještě víc. Často i kvůli udání od konkurence, která jen zkusí, zda by se na příslušné živnostníky dalo něco „najít“. A pak už to přichází: kontrola z České obchodní inspekce, živnostenského úřadu, hygienické stanice, Státní zemědělské a potravinářské inspekce... Jednotliví inspektoři přitom o sobě mnohdy ani nevědí.

Vláda teď slibuje nápravu. Nově by živnostníkovi mělo stačit navštívit jeden úřad: a úředníci by pak zisk příslušných stanovisek opatřili za něho. „Odkoukali jsme to z USA, kde to skvěle funguje. Svoji žádost tam dáte prvnímu kompetentnímu úředníkovi, ten ji orazítkuje a všechno pak oběhá. Úředník navíc ví, že to musí stihnout do nějakého termínu. V současnosti jsou veškeré povinnosti na straně živnostníka a minimální na straně úřadu, to bychom chtěli změnit,“ říká Havlíček.

Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zivnostnici-kontroly-petkrat-za-rok-zmena-vlada.A190212_456941_domaci_zaz

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům.

TÉMA 6.

PODNIK, HOSPODAŘENÍ PODNIKU

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Podnik je právní celek vytvořený předepsaným způsobem (živnost, společnost s ručeným omezeným apod.) z lidí (pracovní síla), hmotného majetku (budovy, stroje, materiál) a nehmotného majetku (software, patenty, licence apod.) tak, aby plnil určité úkoly v rámci národního hospodářství (tvoří jeho základní jednotku). Zabývá se vytvářením statků a poskytováním služeb (pro uspokojení potřeb domácností, podniků, státu) za účelem dosažení zisku. O své činnosti má povinnost vést záznamy (například v daňové evidenci, účetnictví).

Podniků existuje velké množství. Nové neustále vznikají, jiné zanikají. Můžeme je dělit do menších skupin z různých hledisek.

1. Podle předmětu činnosti (podle toho, čím se zabývají):

- Výrobní podniky (potravinářské, textilní, strojírenské, dřevozpracující atd.).
- Obchodní podniky (velkoobchodní, maloobchodní, vnitřního nebo zahraničního obchodu).
- Podniky v peněžnictví (banky, pojišťovny atd.).
- Podniky služeb (autoservisy, opravny, čistírny, kadeřnictví, kosmetiky atd.).

2. Podle velikosti (posuzuje se počet zaměstnanců, velikost majetku, objem výroby):

a) Podniky **malé** (do 50 zaměstnanců) a **střední** (do 250 zaměstnanců) se zabývají zejména službami (kadeřnictví, opravny, účetní firmy), řemesly (pekařství, instalatérské služby, stolařství) a maloobchodem (nákup zboží za účelem jeho prodeje spotřebitelům).

Podniky, které vlastní jedna osoba - jednoduchá organizace, mohou rychle reagovat na přání zákazníka, samostatnost podnikatele, nevýhodou je neomezené ručení

veškerým majetkem (může ztratit i majetek v osobním vlastnictví, větší podniky - velká konkurence).

Podniky, které vlastní dvě nebo několik osob - mohou shromáždit větší kapitál potřebný k podnikání, více zkušeností pro řízení, rizika jsou rozložena na více osob, partneři se mohou zastupovat v případě potíží. Nevýhodou mohou být konflikty mezi partnery, kapitál je také omezený, opět je ohrožuje konkurence velkých podniků.

b) Podniky **velké** (nad 500 zaměstnanců) - většinou ve strojírenském, těžebním, automobilovém průmyslu, společnosti zajišťující přepravu lidí, zboží, surovin, také to mohou být ropné společnosti apod. Bývají ekonomicky silné, jsou nositeli technického pokroku. Vlastnictví těchto podniků bývá většinou rozptýleno mezi více osob (akcionáři, společníci). Výhodou je velké množství kapitálu, které shromažďují k podnikání, ručení je rozloženo mezi mnoho vlastníků, mají rezervy a lépe jsou schopny přežít ekonomickou krizi. Jsou velkou konkurencí malým podnikům, vyrábějí ve velkém s nižšími náklady. Nevýhodou je složité a nákladné řízení těchto podniků, všichni spoluvlastníci se nepodílejí na fungování podniku, platí vyšší daně.

3. Podle právní formy (kdo a jak je založil, vybavil, kdo je vlastní a řídí):

- podniky jednotlivce (živnosti, podle zvláštních předpisů, zemědělci),
- obchodní společnosti (osobní - *v.o.s.*, *k.s.*; kapitálové - *a.s.*, *s.r.o.*),
- družstva,
- podniky státní (česká pošta, správa letišť),
- ostatní.

Neziskové organizace jsou vytvářeny ve společnosti vedle podniků. Mohou být:

1. Státní - zřizovatelem je stát - státní správa, krajský, městský nebo obecní úřad:

- organizační složky státu (úřady, policie, armáda), nemají právní subjektivitu, výdaje jsou jim hrazeny z rozpočtu jejich zřizovatele,
- příspěvkové organizace (školství, kultura, zdravotnictví, kina, muzea) mají právní subjektivitu, prostředky opět získají z rozpočtu zřizovatele (krajský školský úřad je zřizovatelem naší školy a financuje ji).

2. Nestátní - zřizovatelem není stát, například nadace, sdružení, obecně prospěšné společnosti, finance získávají ze své činnosti, darů, příspěvků z rozpočtů EU apod.

Vznik podniku a zánik podniku

Podniky vznikají:

- nejčastěji dnem zápisu do obchodního rejstříku u obchodního soudu (u podnikání v kolektivní podobě, podrobněji v okruhu obchodní společnosti),
- registrací u živnostenského úřadu (malé podniky založené jednotlivcem, podrobněji v okruhu živnosti).

Podniky zanikají různými způsoby, nejčastěji je důvodem zrušení a zániku podniku nenaplnění očekávání a finanční problémy. O zrušení rozhoduje příslušný **orgán**, při neoprávněném podnikání **soud**, také **zakladatel** – například při spojení s jiným podnikem. Založení a zánik podniku provází **řada administrativních a právních úkonů**.

Jednání jménem podniku

- **Sám podnikatel** - v podniku založeném a vedeném jednotlivcem (fyzickou osobou) je představitelem, který jedná (činí právní úkony) ve všech věcech podniku sám podnikatel (majitel svým jménem).

- **Statutární orgán** - za podnik, který je právnickou osobou (např. akciová společnost, družstvo) jedná statutární orgán. Je oprávněn jednat jménem podniku ve všech věcech. Kdo je statutárním orgánem určuje obchodní zákoník, je to zapsáno v OR a uvádí se na výpisu z živnostenského rejstříku či jiném oprávnění k podnikání.

Může to být jednatel (např. jednatel, předseda, ředitel) nebo kolektiv (např. představenstvo, jednatele).

U kolektivu musí být dohodnuto, **jakým způsobem** dochází ke společnému stanovisku (nejčastěji hlasováním) a **kdo** za kolektivní orgán jedná navenek (obvykle předseda představenstva, u družstev předseda).

- **Zastoupení** - představitelé podniku se mohou při právních úkonech nechat zastoupit pověřenými zástupci na základě:

a) Plné moci - ta může být udělena písemnou formou zaměstnancům, členům podniku, jiným právníckým nebo fyzickým osobám (advokát k zastupování při soudním řízení, realitní kancelář při prodeji majetku). Plná moc musí obsahovat rozsah zmocnění, jeho udělení jedné či více osobám. Plná moc zaniká provedením úkonů, na které byla určena, odvoláním ze strany podnikatele, výpovědí ze strany zmocněnce, jeho smrtí, zánikem podniku. Plná moc může být:

- **speciální** (například na převzetí finančního obnosu),

- **generální**.

b) Prokury - prokura je nejširší formou plné moci. Je to zmocnění fyzické osobě (prokuristovi) ke všem právním úkonům v rámci provozu podniku, ke kterým by byla potřebná plná moc (kromě prodeje budov a pozemků). Prokurista musí být zapsán v obchodním rejstříku, je druhou nejdůležitější osobou firmy, zastupuje v nepřítomnosti ředitele, podepisuje bankovní operace, většinu smluv.

Slovníček pojmů

právní úkony - юридичні дії

daňová evidence - податкові записи, реєстри

družstva - кооперативи

hmotný majetek - матеріальне майно

hradit výdaje - оплачувати витрати

jednat jménem - діяти від імені

jednatel, předseda, ředitel – виконавчий директор, голова, директор

krajský, městský nebo obecní úřad - регіональне, міське або муніципальне управління

maloobchod - роздрібна торгівля

nehmotný majetek - нематеріальні активи

neomezené ručení - необмежена відповідальність

neziskové organizace - неприбуткові організації

obchodní podniky - комерційні підприємства

obchodní rejstřík - комерційний реєстр /реєстр підприємств

obchodní soud - господарський суд

obchodní zákoník - торговий кодекс

oprávnění k podnikání - дозвіл на здійснення підприємницької діяльності

plná moc - довіреність

plná moc speciální a generální - спеціальна та генеральна довіреність

podnik vnitřního obchodu - підприємство внутрішньої торгівлі

podnik zahraničního obchodu - зовнішньоторговельне підприємство
podnikatel - підприємець
pojišťovna - страхова компанія
poskytování služeb - надання послуг
pověřený zástupce - уповноважений представник
právní úkony - юридичні дії
řemesly - ремесла
řízení podniku - управління підприємством
společnost s ručením omezeným - товариство з обмеженою відповідальністю
spotřebitel - споживач
státní správa - державне управління
statutární organ - статутний орган
strojírenském, těžebním, automobilovém průmyslu машинобудування, гірничо-промисловість, автомобілебудування
účetnictví - бухгалтерія
velkoobchod - оптова торгівля
výrobní podniky (potravinářské, textilní, strojírenské, dřevozpracující) виробничі підприємства (харчові, текстильні, машинобудівні, деревообробні)
vytváření statků - створення маєтків
zakladatel - засновник
zastoupení - представництво
živnostník - фізична особа-підприємець
živnostenský rejstřík - торговий реєстр
zmocnění - уповноважити
zřizovatel - засновник
zrušení podniku - припинення діяльності підприємства
zánik podniku - ліквідація діяльності підприємства

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Právnícká, činnosti, podnikatelem, aktivit, rejstříku, příjmy, jednají, fyzickou, listinách, zastoupena, udělené, věděla.

Podnikatel je fyzická nebo ..... osoba, která se věnuje podnikání, tedy soustavné a samostatné ..... prováděné za účelem zisku. Nezáleží přitom na objemu podnikatelských ....., může tedy jít jak o velikou akciovou společnost, tak i malého živnostníka.

Pokud je ..... fyzická osoba, jedná se o osobu samostatně výdělečně činnou (OSVČ). OSVČ však zahrnuje i osoby, které mají ..... z jiné samostatně výdělečné činnosti než jen z podnikání.

Bez ohledu na charakter činnosti je ale ze zákona podnikatelem každý, kdo je zapsán v obchodním ..... (jde o tzv. formální vymezení podnikatele). Jestliže v

obchodním rejstříku určitá osoba zapsána není, nicméně má k podnikání živnostenské nebo jiné podobné oprávnění, nastupuje vyvratitelná právní domněnka, že je také podnikatelem.

Podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku ..... pod svou obchodní firmou, ostatní pod svým vlastním jménem, ke kterému mohou připojit odlišující dodatky. Na všech obchodních ..... musí každý podnikatel kromě údaje o zápisu v obchodním či jiném rejstříku uvádět své jméno a také sídlo, jenž vyplývá z veřejného rejstříku, resp. je dáno jeho hlavním obchodním závodem či bydlištěm (§ 429 a 435 OZ).

Nejedná-li podnikatel, který je ..... osobou sám, může za sebe nechat jednat svého zástupce. Naproti tomu právnická osoba nikdy nejedná sama, vždy je..... , přímo ze zákona především svým statutárním orgánem. Dalšími zákonnými zástupci podnikatele jsou např. jeho zaměstnanci v rozsahu svých oprávnění, příp. ti, kteří byli při vedení obchodního závodu pověřeni určitou činností. Mimo to se může podnikatel nechat zastoupit smluvně, např. na základě..... prokury. Překročili ale kterýkoli z jeho zástupců své zástupčí oprávnění, je podnikatel obvykle jakožto obchodní profesionál jeho jednáním zavázán, ledaže třetí osoba o tomto překročení ..... nebo alespoň musela vědět.

2. Přeložte do češtiny.

Підприємство —самостійний суб'єкт господарювання, зареєстрований компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами. Головне завдання підприємства полягає в задоволенні потреб ринку в його продукції або послугах з метою одержання прибутку. Підприємство може бути засновником (учасником) інших господарюючих суб'єктів — юридичних осіб. Учасники не ліквідуються як юридичні особи.

Засновником підприємства є суб'єкт, який ухвалив рішення про заснування підприємства, підписав установчі документи такого підприємства та передав частину майна (коштів) до його статутного (складеного) капіталу на правах власності чи господарського відання або оперативного управління. Учасником підприємства є власник корпоративних прав, у тому числі власник прав засновника унітарного підприємства. Підприємства можуть створюватись для здійснення господарської як комерційної, так і некомерційної діяльності.

3. Použijte slovesa ve větách.

Neziskové organizace, jednat jménem, hradit výdaje, podnik vnitřního obchodu, hmotný majetek, daňová evidence, živnostenský rejstřík, výrobní podniky, společnost s ručením omezeným, zánik podniku.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Živnostníkům se zvýší odvody, dostanou za ně vyšší důchody

Vláda chce zvýšit odvody živnostníkům. Částka, kterou odvádějí na sociální pojištění, má stoupnout během tří let téměř o dvě třetiny. Ajtáci, řemeslníci a další drobní podnikatelé se budou rozhodovat, zda jim stojí za to podnikat.

Vláda premiéra Petra Fialy (ODS) hodlá v rámci úsporného balíčku navýšit odvody živnostníkům, jak oznámila na tiskové konferenci v rámci úsporného balíčku. Drobní podnikatelé odvádějí podle jejich propočtů do státní kasy násobně méně peněz než zaměstnanci a musí se to v zájmu zachování zdravých veřejných financí, ale i spravedlnosti mezi různými skupinami pracovníků změnit.

Česko má nyní zhruba milion aktivních živnostníků a 60 procent z nich platí minimální pojistné. Liší se to podle věku. Mladí živnostníci, kteří s podnikáním teprve začínají, platí minimální odvody častěji než ti, kteří mají s podnikáním zkušenosti. Ti nejmladší kolem dvaceti let platí minimální odvody zhruba z 80 procent, naopak šedesátiletých živnostníků s minimálními odvody je „jen“ zhruba polovina.

Vysoký podíl živnostníků odvádějících státu jen minimum peněz na důchody pak v porovnání s platbami od zaměstnanců vychází v jednoznačný nepoměr vůči zaměstnaným lidem. Zatímco od živnostníků doputovalo loni na sociální zabezpečení 34 miliard korun, od zaměstnanců připlulo přes 600 miliard korun. Živnostníci tak tvoří jen šest procent celkových příjmů na sociální zabezpečení, což se vládě nelíbí. V následujících třech letech, konkrétně mezi lety 2024 až 2026, se proto minimální vyměřovací základ pojistného na sociální pojištění OSVČ má zvednout z 25 procent na 40 procent průměrné mzdy, tedy o pět procentních bodů ročně. „Minimální vyměřovací základ se tak přiblíží na úroveň minimální mzdy,“ uvedl ministr financí Zbyněk Stanjura (ODS).

V praxi to znamená, že zatímco dnes musí každý živnostník odvádět na sociální zabezpečení minimálně 2944 korun měsíčně, pokud je jeho výdělečná činnost hlavním zdrojem příjmu, tak nově by měl za tři roky odvádět na zálohách 4710 korun měsíčně.

Namísto zhruba 35 tisíc ročně by OSVČ nově zaplatily přes 56 tisíc korun za rok, tedy o 60 procent více

U živnostníka, pro které ho je jeho podnikání vedlejší pracovní činností, se měsíční záloha zvedne ze současných 1178 korun na 1884 korun. Ročně by tak místo zhruba 14 tisíc korun odváděl více než 22,5 tisíce korun.

Živnostníci se však podle Stanjury mohou zároveň těšit na vyšší důchody. Pokud si dnes platí jen minimální odvody, dostanou po 44 letech pojištění důchod ve výši 10 686 korun, po zvýšení záloh by to bylo 14 678 korun.

Vedle odvodů na důchod se mají živnostníkům zvednout také odvody na zdravotní pojištění. Namísto 50 procent základu daně mají nově odvádět 55 procent. Měsíční pojistné by se tak zvedlo ze současných 2722 korun na nových 2994 korun.

(ZDROJ: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-firmy-konsolidacni-balicek-osvc-podnikatele-230728>)

Mzda

Superhrubá mzda je nejvyšší a říká, **jaké má zaměstnavatel mzdové náklady na zaměstnance**. Skládá se z: hrubé mzdy zaměstnance včetně případných odměn, příplatků a náhrad mzdy (dovolená), odvodů na pojištění, které odvádí zaměstnavatel (24,8 % z hrubé mzdy na sociální pojištění a 9 % z hrubé mzdy na zdravotní pojištění).

Co je to hrubá a čistá mzda? Když ze superhrubé mzdy odečteme odvody, které za zaměstnance platí firma, dostaneme hrubou mzdu. Tuto mzdu má zaměstnanec **uvedenou v pracovní smlouvě**. Není to však částka, kterou dostane na účet. Nejdřív se z ní musí **odvést 15% daň z příjmu** (počítá se ze superhrubé mzdy a je ponížena o slevu na poplatníka a případné další slevy) **a zaměstnanecké odvody** na sociální pojištění (6,5 % z hrubé mzdy) a zdravotní pojištění (4,5 % z hrubé mzdy). Tuto administrativu za své pracovníky zajišťuje zaměstnavatel. **Zbývá částka se nazývá čistá mzda** a tyto peníze dostane zaměstnanec na účet či v hotovosti jako odměnu za svoji práci.

Zrušení superhrubé mzdy a zaměstnavatelé. Výhodou je, že po zrušení superhrubé mzdy, zůstanou mzdové **náklady na zaměstnance stále stejné**. Výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění se totiž počítá z hrubé mzdy a ne ze superhrubé

mzdy, takže její případné zrušení nemá na výši odvodů vliv. Vaši zaměstnanci tedy dostanou vyšší výplaty, aniž byste museli na mzdy dávat více peněz. To povede k tomu, že zaměstnanci ušetří z výplaty víc peněz.

Dál se podíváme na příklady a konkrétní výpočty, ze kterých zjistíte, o kolik se mzda zaměstnancům zvýší. Pokud však používáte **účetní program** jako třeba Money S3, u kterého dodavatel garantuje legislativní aktuálnost, žádné výpočty neřešíte. Až změna začne platit, účetní systém vám vše spočítá sám.

Co se změní po zrušení superhrubé mzdy

V říjnu 2020 se zrušení superhrubé mzdy dostalo do druhého čtení v poslanecké sněmovně a **s návrhem souhlasí i opozice**. Je tedy pravděpodobné, že návrh projde.

Jakmile začne platit, což by mělo být od 1. ledna 2021, zaměstnancům se **sníží daň z příjmu**. Ta se totiž nyní počítá ze superhrubé mzdy. Po jejím zrušení se bude daň počítat z hrubé mzdy – tedy z nižší částky, a proto i výsledná daň bude nižší.

(Zdroj: <https://money.cz/novinky-a-tipy/mzdy-a-personalistika/konec-superhrube-mzdy-co-to-udela-s-vyplatou-zamestnancu/>)

TÉMA 7.

HOSPODAŘENÍ A HOSPODÁŘSKÝ PROCES

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Hospodaření je účelné nakládání s prostředky, které má společnost k dispozici. Hospodaření představuje každou činnost, kterou uspokojujeme potřeby vynakládáním potřebných prostředků tak, aby vztah mezi výsledky činnosti a vynaloženými prostředky byl co nejpříznivější.

Hospodářský proces probíhá v neustálém **koloběhu hospodářských činností**. Smyslem hospodářského procesu je vytvořit takové statky a služby, které budou uspokojovat potřeby společnosti. Hospodářský proces se ukutečňuje v celém národním hospodářství, v domácnosti, v podniku, okresu, městě apod. Efektivnost hospodářského procesu: je to vztah mezi velikostí užitku a vynaloženými prostředky. Vložené prostředky se nazývají vstupy, velikosti užitku se nazývají výstupy.

Fáze hospodářského procesu:

1. Výroba – převážnou většinu statků v přírodě nenacházíme tak, jak bychom potřebovali. K jejich získání je nutné vynaložit lidskou práci, vyrobit je. Výroba je činnost, při které člověk přetváří přírodu ve statky a služby. Výrobu může provádět jednotlivec (např. živnostník) nebo celé výrobní firmy. K výrobě potřebujeme výrobní faktory – práci, přírodní zdroje, kapitál a informace.

2. Rozdělování – všichni výrobci v národním hospodářství vyrobili, co vyrobit chtěli. Přichází druhá fáze hospodářského procesu, kdy každý účastník výrobního procesu získává svou odměnu. Všichni zaměstnanci vynaložili svou pracovní sílu a mají nárok na mzdu. Všichni vlastníci přírodních zdrojů (např. půdy) mají nárok na patřičnou rentu a všichni, kdo vkládali do výroby kapitál se hlásí o zisk či úrok. Tato fáze se nazývá

rozdělování. Každý, kdo získal peníze v procesu rozdělování, jich část musí odvést do státní pokladny ve formě daní a sociálního a zdravotního pojištění.

Stát je předepsaným způsobem (na základě parlamentem schválených zákonů) převádí tam, kde jsou třeba (např. i ostatním členům společnosti, kteří se na výrobě nepodíleli – děti, důchodci, nemocní apod.). Tomuto postupu se říká přerozdělování. Nástrojem přerozdělování jsou veřejné rozpočty (státní rozpočet, rozpočty krajů a rozpočty obcí).

3. Směna je proces, ve kterém výrobci hledají odběratele pro své výrobky či služby. Také obchodníci hledají zákazníky pro své zboží či služby. Teprve v tomto okamžiku se ukáže, zda výsledky výroby najdou uplatnění. Když výrobek svého kupce nenajde, podnikatel nedosáhne zisk, ale prodělá. Při směně lidé za své peníze získávají na trhu statky a služby.

Směna - obchodní výměna, realizace vyrobených statků a služeb na trhu. Je to souhrn všech činností od ukončení výroby zboží až po jeho prodej zákazníkům. Patří sem balení zboží, jeho skladování, evidence, propagace, vlastní prodej apod. Směna může mít formu naturální nebo peněžní. Naturální směna je historicky původní formou směny, kdy dochází k vyměňování zboží mezi sebou v určitém směnném poměru. Například, česká firma se dohodne s africkým obchodníkem, že mu dodá strojní linku za dodávku 800 tun banánů. Směna zboží za zboží má tedy svůj odborný název - barter. Peněžní forma směny je realizována prostřednictvím peněz. Veškeré zboží na trhu je možné prodat nebo koupit za peníze.

4. Spotřeba – je poslední fází hospodářského procesu. Při spotřebě dochází k uspokojování potřeb. Spotřebu dělíme na několik druhů.

Výrobní spotřeba je spotřebou kapitálových statků a služeb pro účely výroby. Firma nakupuje stroje, zařízení, materiál, energii, lidskou práci a další vstupy, s jejichž pomocí vyrobí produkci, kterou pak nabízí na trhu. V tržbách za tuto produkci se jí prostředky vynaložené na vstupy, představující výrobní spotřebu, obvykle vrátí spolu se ziskem. To je cílem každého podnikání.

Nevýrobní spotřeba je spotřebou konečnou, hodnota statků a služeb spotřebovaných tímto způsobem se nevrátí v tržbách. Nejde totiž o spotřebu pro účely podnikání, ale například o svačinu, kterou sami sníme, kabát, který si pořídíme na zimu

nebo automobil pro naši osobní potřebu. Pokud by si ovšem takový automobil někdo zakoupil pro účely provozování taxislužby nebo pro jiný druh podnikání, jednalo by se o spotřebu výrobní.

Z uvedených příkladů vyplývá ještě jeden rozdíl, mající svůj odraz v dalším členění spotřeby. Svačinu spotřebujeme ihned - jednorázově, zatímco kabát a automobil nějaký čas používáme, než je opotřebuji. Spotřeba se proto dělí ještě na **spotřebu jednorázovou** a **spotřebu dlouhodobou**.

V praxi samozřejmě hospodářský proces neprobíhá přesně fázovitě oddělen. Jednotlivé fáze hospodářského procesu – výroba, rozdělování, směna a spotřeba – se vzájemně prolínají, doplňují nebo na sebe navazují.

Oblast, kde se uskutečňuje hospodářský proces, tj. výroba, rozdělování, směna a spotřeba, se nazývá hospodářství nebo také ekonomika. Podle územního rozsahu uvedených činností hovoříme o hospodářství místním, národním nebo světovém. Hospodářský proces ovlivňují:

1. přírodní podmínky (nerostné bohatství, půda, podnebí),
2. společenské bohatství (silnice, síť výrobců, přehrady, kulturní a školská zařízení),
3. obyvatelstvo (vzdělanost, pracovní morálka, zručnost, věkové složení),
4. společenský řád (možnost svobodného podnikání, volný trh).

Slovníček pojmů

hospodaření – ведення господарства, господарювання

hospodářský proces - економічний процес

mzda - заробітна плата

nerostné bohatství - мінеральні ресурси

nevýrobní spotřeba - невиробниче споживання

pojištění – страхування

pracovní morálka - трудова етика

přerozdělování – перерозподіл

přírodní podmínky - природні умови

půda – земля

rozdělování – розповсюдження,

směna – зміна

společenské bohatství - суспільне багатство

společenský řád - суспільний лад
spotřeba – споживання
spotřeba dlouhodobá - довгострокове споживання,
spotřeba jednorázová - одноразове споживання
uspokojování potřeb – задоволення потреб
výroba - виробництво
výrobní spotřeba - виробниче споживання
živnostník – фізична особа-підприємець
ochodník – торговець, комерсант, бізнесмен

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Snížila, spotřeba, prvním, čtvrtletí, pokles, spotřeby, předseda, meziroční.

Česká republika spotřebovala v ..... letošním čtvrtletí přibližně o 5 % méně elektřiny než ve stejném období předchozího roku. Ještě výrazněji se .....výroba elektřiny, která meziročně klesla o více než 7 %.

Spotřeba elektřiny (netto) v prvním ..... 2023 činila 16,1 TWh, což představuje meziroční pokles o 5,1 %. Ke snížení ..... došlo ve všech sledovaných měsících, přičemž nejvyšší úspory bylo dosaženo v lednu, 7,2 %. V rámci jednotlivých kategorií odběratelů klesla meziročně ..... nejvíce u domácností, o 6,4 %. Druhou nejvyšší úsporu, o 5,2 %, si připsali velkooběratelé na hladině velmi vysokého napětí. Na hladině vysokého napětí byl ..... 4,6 % a podnikatelé malooběratelé na hladině nízkého napětí spotřebu snížili o 2,4 %.

„Především domácnosti letošními úsporami navázaly na rekordní pokles spotřeby z minulého roku. Pokud bychom nedělali jen ..... srovnání, ale podívali se na první čtvrtletí roku 2021, klesla spotřeba domácností za dva roky téměř o 15 %,“ upřesňuje Stanislav Trávníček, ...Rady ERÚ.

2. Přeložte do češtiny.

Ресурси — все, що можна використати для виробництва благ для задоволення потреб людини. Включають природні і людські ресурси. Також ресурсами вважають інвестиції і інфраструктуру. Природні ресурси — це однорідні складові природи, що є елементами екосистеми і придатні для задоволення певних потреб людини. Природні ресурси поділяються на ресурси неживої природи і ресурси живої природи. У сучасній економічній теорії розрізняють чотири види ресурсів: 1. Природні, або "земля" (повітря, вода

і т. д.). 2. Капітал (капітальні блага, матеріальні ресурси, засоби виробництва) — машини, будівлі, устаткування. 3. Праця (здібності до праці, трудові ресурси). 4. Підприємництво (підприємницькі здібності, підприємницький хист). Земля і капітал — матеріальні ресурси, праця і підприємництво — людські ресурси. Природні ресурси — сукупність об'єктів і систем живої та неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини та суспільства.

3. Použijte slova ve větách.

Uspokojování potřeb, spotřeba dlouhodobá, přírodní podmínky, nerostné bohatství, pracovní morálka, společenské bohatství, výrobní spotřeba, spotřeba jednorázová, společenský řád.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Výroba oblečení v zahraničí se přestává vyplácet.

Plánujeme více vyrábět v Česku, říká podnikatel

Jablonecká firma Interimex Cz své zboží nechává vyrábět osmi výrobními závody v Evropě a na Dálném východě. Tam vznikly nejen konfekční výrobní kapacity, ale i textilky zpracovávající funkční materiály. Továren vybavených speciálními technologiemi a kvalifikovanými pracovníky je ve světě nedostatek. Svoji dobrou pozici si dálněvýchodní závody začínají uvědomovat. S platovými požadavky zaměstnanců rostou cenové nároky továren. Výhoda výroby v tomto regionu se tak začíná snižovat. Řada západoevropských firem, které obchodují s funkčním oblečením, proto vyrábí také ve východoevropských textilkách v Bulharsku, Bělorusku nebo v Rumunsku.

Kvůli nedostatečné ochraně textilního průmyslu v Evropě došlo téměř k jeho likvidaci. Všechny velké firmy přesunuly výrobu do Číny, Vietnamu, Indonésie, Bangladéše, Indie, Pákistánu a do dalších zemí. "Stejně jako další čeští výrobci lyžařského oblečení na designu a přípravě výroby pracujeme sami a výrobní kapacity hledáme po celém světě," přibližuje Tomáš Ouvín, zakladatel firmy.

Pletené zboží firma vyrábí pouze v Česku. Právě tuzemskou výrobu by firma chtěla rozšířit. Plánuje navázat spolupráci s českými firmami, které jsou podle podnikatele spolehlivějšími partnery. "V posledních dvou letech jsme vážně utrpěli tím, že zahraniční dodávky byly o několik měsíců opožděny," dodává Tomáš Ouvín. Riziko spojené s opožděnými dodávkami obchodníky nutí přemýšlet o jiných výrobních destinacích. "Chceme více vyrábět v Evropě. Když dnes započítáme přepravní náklady, cla, náklady na vlastní kontroly kvality, cesty do zahraničí a platy lidí, kteří se dalekou výrobou zabývají, už se to přestává vyplácet," míní Tomáš Ouvín, jehož sortiment bavlněných výrobků pocházel v minulosti z Egypta, Pákistánu, Indie a Bangladéše.

Jabloneckou firmu založil Tomáš Ouvín v roce 2000, z počátku se zaměřil na dodávání oblečení do obchodních sítí Carrefour v Česku, na Slovensku a v Polsku. "Po převzetí české sítě Carrefour společností Tesco jsme jednu sezónu vyráběli kolekci i pro Tesco Europe. Dostali jsme se tak do regálů v celé střední Evropě," říká podnikatel. Později se nákupní oddělení nadnárodního řetězce přesunulo z Prahy do Londýna.

Spolupráce pokračovala s dalšími třemi řetězci. "Dodávali jsme zboží společnostem Kaufland, Ahold a Globus. Sortiment a výběr materiálů jsme museli přizpůsobovat požadavkům na nízké ceny," přibližuje Tomáš Ouvín. Řetězce později začaly požadovat vrácení neprodaného oblečení po sezóně. "Vratky zboží pro nás byly obchodně nepřijatelné. V západní Evropě by si toto obchodní řetězce ke svým dodavatelům nedovolily, zde je na trhu situace bohužel odlišná. Naše legislativa nedovede takovýmto obchodním praktikám zabránit," míní podnikatel.

Sítě po dodavateli požadovaly také různé poplatky, jež dosahovaly až 25 procent z ceny zboží. Podnikatel spolupráci s řetězci ukončil. Obrat jeho společnosti je nyní třetinový, pohybuje se okolo 35 milionu korun. Od roku 2006 začala firma vyrábět oblečení pod vlastní registrovanou obchodní značkou O'Style. "Vytvořili jsme vlastní značku, abychom mohli vyrábět kolekce z kvalitnějších materiálů určených pro jiné než supermarketové zákazníky," vysvětluje Tomáš Ouvín, který své zboží dodává zhruba 300 specializovaným prodejnám se sportovním a volnočasovým oblečením v

Česku a provozuje také dvě své vlastní prodejny. V roce 2012 firma spustila internetový obchod, který dnes zajišťuje zhruba 25 procent prodaného oblečení. (Zdroj: Hospodářské noviny. <https://byznys.ihned.cz/c1-65609520-vyroba-obleceni-v-zahranici-se-prestava-vyplacet-planujeme-vice-vyrabet-v-cesku-rika-podnikatel>).

Klesá spotřeba sladkých nápojů, spotřebitelé chtějí zdravější potraviny

Nákupčí mají zvyšující se nároky na bezpečnost potravin, stále častěji chtějí bezmasé produkty a při výběru svačinek raději sáhnou po těch, které splňují podmínky vyváženého stravování. Ukazují to průzkumy společnosti Ipsos, jež na základě svých poznatků z šetření po celém světě identifikovala klíčové trendy, které významně přetváří současný trh s potravinami a nápoji.

Na obalech nápojů a potravin se stále častěji objevuje označení jako přírodní či natural. Je to proto, že zákazníci kladou větší důraz na bezpečnost a jasný původ potravin. Pro spotřebitele ale toto označení není zcela jasné. Sedmašedesát procent Čechů takový produkt chápe jako 100% z přírodních zdrojů, v Severní Americe je nejčastěji vnímán jako bez umělých přísad a v Jižní Americe jako zdravý.

Roste také popularita směrů vyznávajících vynechání či alespoň omezení masa. Například ve Velké Británii se k veganství hlásí čtyři procenta populace, v Německu a Francii jsou to tři procenta a v Česku shodně s USA to jsou procenta dvě. Veganství se také stává trendem na sociálních sítích. Od roku 2015 se počet takto zaměřených příspěvků na Facebooku, Twitteru a Instagramu znásobil čtyřikrát.

Se zvyšujícím se zájmem o zdravý životní styl stoupají i nároky spotřebitelů na svačinky. Zákazníci u malých jídel nepožadují jen rychlý a pohodlný nákup, ale chtějí i splnění podmínek vyváženého stravování. Stejně požadavky mají i na nápoje, a tak v USA v posledních pěti letech klesají tržby v kategorii sladkých sycených nápojů. Stoupá naopak spotřeba pramenitých vod.

(Zdroj: Hospodářské noviny: <https://archiv.ihned.cz/c1-66546790-klesa-spotreba-sladkych-napoju-spotrebitele-chteji-zdravejsi-potraviny>).

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům

TÉMA 8.

VÝROBA, VÝROBNÍ FAKTORY

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Převážnou většinu statků v přírodě nenacházíme v podobě, ve které je pro uspokojování svých potřeb potřebujeme. K získání statků je nutné vynaložit lidskou práci, vyrobit je. **Výroba** je uvědomělá činnost, při které člověk přetváří přírodu ve statky a služby. K výrobě jsou potřebné **výrobní faktory** (výrobní činitelé), tzv. vstupy nebo vložené prostředky: práce, přírodní zdroje, kapitál, informace. Výsledkem výroby jsou statky a služby, tzv. výstupy - výrobky. Výrobek slouží buď k další výrobě (k výrobní spotřebě) nebo k přímému uspokojování potřeb (ke konečné spotřebě).

Rozlišujeme **dva typy výroby**:

- 1. naturální** – její výsledky jsou spotřebovány samotným výrobcem bez prostřednictví směny na trhu (doma upečený chléb, upletený svetr).
- 2. zbožní** – je taková výroba, která produkuje výrobky pro směnu na trhu (mléko, cukrovinky, nábytek, pračka apod.). Moderní hospodářství je založeno na zbožní výrobě. Většina výrobků je vyráběna pro uspokojování potřeb jiných lidí. Zboží je výrobek, který je určen ke směně.

U zboží rozeznáváme:

- **užitnou hodnotu** – spočívá ve schopnosti uspokojovat lidské potřeby (svetr hřeje, pečivo nasytí, nápoje doplní potřebnou vodu, případně důležité živiny do organismu),
- **směnnou hodnotu** – projevuje se v ceně. Je vyjádřena v penězích a umožňuje vzájemné hodnotové porovnání různých druhů zboží (například srovnání hodnoty rohlíku a učebnice). Jedinou společnou vlastností dvou zcela odlišných druhů zboží je, že jsou produkty lidské práce.

Množství lidské práce obsažené ve zboží je základem hodnoty zboží. Hodnota zboží je základem ceny. Konkrétní cena je výrazně ovlivňována nabídkou a poptávkou na trhu.

Výrobní faktory jsou čtyři vstupy do výroby:

1. Práce je cílevědomá lidská činnost vytvářející statky a služby. Pracovní síla je souhrn fyzických a duševních schopností člověka konat práci. Pracovní sílu nemá každý člověk (např. nemocný, v našich právních podmínkách děti do 15 let věku) a také ne každý člověk, který má pracovní sílu, skutečně pracuje (pokud zdědil hodně peněz, nemusí pracovat, i když má potřebné schopnosti). Práce je užití pracovní síly.

Práce je vzácný výrobní faktor a to ovlivňuje jeho cenu na trhu práce. Cenou práce je mzda. Velikost mzdy je ovlivňována množstvím a kvalitou práce, kvalifikací, poptávkou po určitém druhu práce na trhu práce.

Produktivita práce je výkon, účinnost práce za určitý čas. Ve výrobě je to množství vyrobených výrobků za určitý čas. V obchodě se používá pojmu **výkon** (obrat = množství prodaného zboží v Kč za určitou časovou jednotku).

2. Přírodní zdroje jsou dílem a darem přírody, kterou člověk využívá k uspokojování potřeb. Mezi přírodní zdroje patří:

- **Půda** – je využívána např. k zemědělské výrobě, ve stavebnictví, pro výstavbu komunikací.

- **Přírodní bohatství** – patří zde například obecné kovy (měď, zinek aj.), drahé kovy (zlato, stříbro aj.), uhlí, písek, dřevo, ropa, zemní plyn apod.

- **Přírodní síly** (energetické zdroje) – patří zde slunce, voda, vzduch, vodní toky.

Nejtypičtějším přírodním zdrojem je půda. Potřebuje ji zemědělská a lesní výroba, stavebnictví, podniky potřebují někde postavit továrny, sklady, obchody apod. Půdy je přesně omezené množství. Vlastníci půdy si mohou na trhu diktovat podmínky prodeje či nájmu. Při prodeji dosahuje majitel půdy tržní cenu, při pronájmu získává pozemkovou rentu (peněžní výnos z půdy).

3. Kapitál jsou to finanční prostředky sloužící k nabývání majetku, např. ve výrobě. Kapitál vkládáme do hospodářského procesu, aby nám přinesl větší hodnoty, než které

jsme do něj vložili. Kapitál je zdroj pro pořízení hmotných statků, jako jsou např. stroje, dopravní prostředky, budovy, silnice, materiál, polotovary, výrobky, zboží apod.

Kapitál existuje ve dvou formách:

- **Hmotný** (věcný, výrobní) kapitál – jsou to všechny statky, které člověk používá k výrobě. Patří sem výrobní nástroje a stroje (šicí stroj, obráběcí stroj), suroviny a polotovary pro další zpracování (ruda v hutích, bavlna v přádelnách, látka na šití oděvů), budovy, haly, dopravní prostředky, silnice, sklady. Od přírodních zdrojů se hmotný kapitál liší tím, že je výsledkem lidské práce.

- **Finanční** kapitál – patří zde peníze, cenné papíry, úvěry. Tento druh kapitálu nemůže sám o sobě bezprostředně vytvářet výrobky. Slouží k nákupu hmotného kapitálu (majetku), k placení za práci pracovníků, k zaplacení režijních nákladů (spotřeba energie, nájemné apod.).

4. Informace. Čtvrtým výrobním faktorem jsou informace. Je to proto, že řada ekonomických procesů je dnes už natolik složitá, že bez odpovídajících informací nemohou proběhnout nebo proběhnou špatně. Patří zde software, know-how apod. Tyto nehmotné statky stále více nabývají v moderní ekonomice na významu. Jedním ze specifických znaků informací je, že řada z nich rychle zastarává, ztrácí hodnotu a musí být nahrazena informacemi novými.

Slovníček pojmů

dopravní prostředek – транспортний засіб

energetické zdroje – енергетичні джерела

finanční prostředky – фінансові засоби

hodnota – цінність, вартість

směnná hodnota – мінова вартість (видиме кількісне співвідношення, в якому споживні **вартості** одного роду обмінюються на споживні **вартості** іншого роду).

užitná hodnota - споживча вартість

kapitál – капітал, статок.

hmotný (věcný) – матеріальний капітал

finanční kapitál – фінансовий капітал

výrobní kapitál – виробничий капітал

mzda – заробітна плата

nabývání majetku – придбання майна

pozemková renta – оренда землі
pracovní síla – робоча сила
přírodní – природний
     přírodní bohatství – природні багатства
     přírodní síly – сили природи
     přírodní zdroje – природні ресурси
produktivita práce – продуктивність праці
půda – земля, ґрунт,
schopnost – здатність, здібність
     duševní schopnosti – розумові здібності
     fyzické schopnosti - фізичні здібності
stavebnictví – будівництво
účinnost práce – ефективність праці
úvěr – кредит
vstupy – входи,
výroba – виробництво, продукція
     naturální výroba
     zbožní výroba –
     zemědělská a lesní výroba
výrobní - виробничий
     výrobní faktory – фактори виробництва
     výrobní nástroje – виробничі інструменти
výstupy – виходи, результати.

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Prostředky, věcné, dosažení, cenné, kapitálu, vlastníkov, kritérium, dividendy, vlastní, společnosti

Kapitál obecně jsou dříve vytvořené ..... , které se nespotřebují, ale použijí jako vstup do další výroby pro ..... budoucího zisku. Nazývají se také kapitálové statky. Kapitál může nabývat různých podob a významů. Jsou jím ..... statky, výrobní prostředky, peníze, ... papíry, ale i patenty a licence, které přinášejí svému ..... zisk ve formě úroků, podílu na zisku, dividend apod. Typickým příkladem tvorby ..... jsou zásoby, a to nejen materiál. Kapitálem se může stát i spotřební zboží a výrobky. Základní ..... pro rozlišování druhů kapitálu je jeho vlastnictví: ..... kapitál – pochází od vlastníků společnosti; cizí kapitál – jedná se o zapůjčené zdroje. Určit výši nákladů na vlastní kapitál je poměrně složité. V praxi se používají především tyto 2 modely: dividendový model – uplatňuje se

u společností, které vyplácejí .....; model oceňování kapitálových aktiv – lze uplatnit i u společností nevyplácejících dividendy, značnou nevýhodou je nemožnost jeho uplatnění u ....., které se neobchodují na kapitálovém trhu. (Zdroj: <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-kapital>).

2. Přeložte do češtiny.

Найпоширенішим і універсальним показником є виробіток. У масштабі економіки рівень продуктивності праці (виробітку) у сфері матеріального виробництва визначається відношенням величини знову створеної вартості — національного доходу — за певний період до середньооблікової чисельності персоналу, зайнятого у сфері матеріального виробництва протягом цього періоду. У сфері послуг продуктивність праці (виробіток) визначається відношенням вартості послуг без вартості матеріальних витрат на їх надання за певний період до середньооблікової чисельності персоналу сфери послуг за цей самий період.

Розрізняють показники виробітку залежно від одиниці виміру робочого часу: виробіток на одну відпрацьовану людино-годину — годинний; виробіток на один відпрацьований людино-день — денний; виробіток на одного середньооблікового працівника — річний (квартальний, місячний).

Годинний виробіток характеризує продуктивність праці за фактично відпрацьований час. Денний залежить також від тривалості робочого дня і використання робочого часу всередині зміни. На його рівень впливають внутрішньозмінні простої та збитки часу. Річний виробіток ураховує не тільки внутрішньозмінні, а й цілодобові простої.

3. Použijte slova ve větách.

Účinnost práce, produktivita práce, dopravní prostředek, energetické zdroje, finanční prostředky, užitná hodnota, pozemková renta, pracovní síla, přírodní bohatství.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Produktivita práce v evropských regionech

Důležitým ukazatelem ekonomické výkonnosti jednotlivých evropských zemí je produktivita práce zaměstnanců. Vyspělejší země mají samozřejmě vyšší produktivitu

práce zaměstnanců. Jak se produktivita práce měří a o kolik zaostáváme oproti vyspělým zemím?

Rozdíly v produktivitě práce mezi jednotlivými zeměmi jsou značné a všechny východoevropské země zaostávají za západoevropskými zeměmi. Ještě větší rozdíly jsou však napříč jednotlivými evropskými regiony. Vždyť produktivita práce v okolí Paříže je více než osminásobná oproti produktivitě práce v polském regionu Lubelskie.

Dobré podnikatelské podmínky = růst produktivity práce.

Nejvyšší produktivita práce u zaměstnance je v Lucembursku, Francii, Belgii či Irsku. Lucemburská ekonomika je výkonná a vyznačuje se vysokou dynamikou rozvoje a růstu. Prim v národním hospodářství hraje ocelářství, finanční služby a telekomunikace. Domácí firmy se můžou pochlubit rozvojem nových technologií a vlastním know-how. Ekonomika těží z rozvinuté sítě služeb podnikům. Skupina Arbed je jedním z největších světových výrobců surové oceli. Dále vláda fiskálními opatřeními a investičním programem stimuluje rozvoj odvětví lehkého průmyslu a pokrokových technologií.

Lucembursko je domovem významných kontinentálních společností v oblasti multimedií a komunikace. Spousta společností v Lucembursku je aktivních v oblasti filmové produkce, internetových technologií, elektronické publikační činnosti a automatických překladů.

Nejvyšší produktivita v Lucembursku a Ile de France

Nejvyšší produktivita práce je v hospodářsky vyspělých regionech jednotlivých členských zemí Evropské unie. Nejvyšší produktivita práce zaměstnanců je potom v Lucembursku, Ile de France, Southern and Eastern (Irsko) a Bruselu, kde všude je vyšší než 80 tisíc euro.

Výše dosahované produktivity práce má samozřejmě vliv na výši průměrné mzdy v daném regionu. V regionech s nižší produktivitou práce jsou nižší mzdy, protože místní firmy si vyšší mzdy vzhledem k tvrdému konkurenčnímu boji prostě nemůžou dovolit.

Ve Francii jsou poměrně vysoké regionální rozdíly v nezaměstnanosti a výši dosahovaného příjmu. Rozdíl mezi nejlepším regionem (Ile de France) a nejhorsším regionem (Guyane) u průměrné mzdy činí dokonce více než 35 %.

Celkem ve 33 regionech Evropské unie je produktivita práce vyšší než 60 tisíc euro na jednoho zaměstnance, z toho je sedm regionů v Německu, pět ve Francii, čtyři v Belgii a Itálii, tři v Nizozemí, Finsku, Švédsku, dva v Rakousku a jeden ve Velké Británii. Také Dánsko patří do této kategorie (ale pro svoji velikost je považováno celé za jeden region).

Naproti tomu regiony s produktivitou práce na jednoho zaměstnance do 20 tisíc euro jsou ve východoevropských zemích. Z celkového počtu osmi regionů v Česku (členění na regiony dle Eurostatu není totožně s územními celky v jednotlivých zemích) má sedm regionů nižší produktivitu než daných 20 tisíc euro. Výjimku tvoří Praha.

Podobná situace je v Maďarsku, kde šest ze sedmi regionů nedosahuje této produktivity práce. V Polsku (16 regionů), Slovensku (4 regiony), Estonsku, Lotyšsku, Litvě (všechny Pobaltské země jsou považovány za jeden region) nedosahuje žádný region produktivity práce zaměstnanců vyšší než 20 tisíc euro.

V Česku hraje prim Praha

Nejvyšší produktivita zaměstnance v Česku je s velikým náskokem v Praze a nejnižší na střední Moravě. Naprosto stejná je potom i situace s výší průměrné mzdy. Vysoce produktivní je automobilový, strojírenský a chemický průmysl. Na opačném konci pomyslného žebříčku figurují firmy z potravinářství a papírenského průmyslu. Vyšší produktivitu práce mají společnosti pod zahraniční kontrolou či zahraniční účastí a firmy, které se orientují na vývoz svých výrobků do zahraničí.

Jistě není náhodou, že v Praze je i nejnižší nemocnost zaměstnanců. Maximální výše nemocenské je limitována a zvláště první tři dny pracovní neschopnosti není nemocenská příliš vysoká, a proto chodí občané s vyššími příjmy raději do práce i při lehké nemoci. Naopak občané s nižšími příjmy jsou na nemocenské podstatně déle. Nejméně jsou tak nemocní občané v Praze a Středočeském kraji (tedy v oblastech s nejvyššími průměrnými mzdami v Česku), nejvíce jsou naopak nemocní občané

Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji (tedy v oblastech s nejnižšími průměrnými mzdami v Česku).

(Zdroj: <https://www.mesec.cz/clanky/produktivita-prace-v-evropskych-regionech/>)

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům

TÉMA 9.

PENÍZE

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Peníze jsou z hlediska ekonomické teorie takový statek, který v určité společnosti slouží jako všeobecně přijímaný prostředek směny (platidlo), tedy statek, pro který platí, že většina nepřímých směn v nějaké ekonomice se realizuje jeho prostřednictvím. Peníze zprostředkovávají směnné akty díky ochotě všech ekonomických subjektů přijímat je k úhradě závazků.

Peníze umožňují spolupráci ve velkých sociálních společenstvích. Oproti přímé směně statků umožňují přehledné porovnání cen jednotlivých statků, směny mezi jedinci, kteří navzájem nepoptávají svoje produkty a směnu při nenásobných cenách zboží. Vznik peněz byl nezbytnou podmínkou pro vznik tržních ekonomik a pro nahrazení naturální směny směnou peněžní.

V omezeném právním smyslu jsou peníze takovým statkem, který je definován zákonem jako tzv. zákonné platidlo. Konkrétní peněžní jednotka daného státu se označuje jako měna. V České republice je zákonným platidlem Česká koruna.

V rozličných historických dobách se jako prostředek směny používaly různé druhy peněz. Jejich historický vývoj vedl od různých typů zbožových (komoditních) peněz až k penězům papírovým a nakonec k penězům žirovým.

Zbožové peníze jsou zvláštním druhem zboží, které sloužilo jako obecně akceptovaný prostředek směny (například plátno, kůže, dobytek, slonovina, sůl).

Zbožové peníze byly postupně nahrazeny kovy, např. zlatem pro jeho vzácnost, dobrou zpracovatelnost, neomezenou trvanlivost a širokou akceptovatelnost. Časem se začaly používat mince, ovšem jejich užití postupně stávalo neefektivním, a tak byly zavedeny také papírové peníze – bankovky. Žirové peníze jsou charakteristické pro

dnešní dobu a mají formu zápisu na bankovních účtech (platby kartou, převody mezi účty).

Při vývoji úvěrových operací vznikají bezhotovostní peněžní toky. Při použití bezhotovostních peněz se zúčtování provádí pomocí záznamu o bankovním účtu: peníze jsou odečteny z účtu plátce a připsány na účet příjemce. Široké rozšíření bezhotovostních peněz může přispět pouze k rozsáhlé síti bank.

Použití bezhotovostních peněz se provádí pomocí dokladů (instrukce, šek). Použití elektronického zařízení v bezhotovostních systémech vedlo k vzniku výrazu "elektronické peníze".

Poptávka po penězích je představována množstvím peněz v držbě jednotlivých ekonomických subjektů (domácností, podniků, vlády).

Motiv držby peněz vychází z **peněžní funkci**:

1. Fungují jako prostředek směny neboli oběživo - umožňují výměnu zboží za zboží, časově oddělit výměnu zboží za peníze a následnou výměnu peněz za jiné zboží. Umožňují časově oddělit předání zboží a jeho zaplacení později (tak zvaný nákup „na fakturu“).
2. Vystupují jako míra hodnot (měřítko cen) - jsou všeobecně uznávaným ekvivalentem. Počtem peněžních jednotek je vyjádřena cena zboží na trhu (lze jimi porovnat hodnotu nepoměřitelných věcí, např. svačiny a knihy).
3. Jsou prostředkem akumulace (uchovatelem hodnoty) - dají se hromadit, akumulovat. Také se říká, že mají funkci pokladu (který můžeme použít později).

Charakteristické rysy moderních peněz ve vyspělých zemích:

- zrušení oficiálního obsahu zlata, poskytování a výměna bankovek za zlato;
- přechod na zlato pro nevyměnitelné úvěrové peníze;
- vydávání peněžních prostředků nejen do řádu bankovních půjček do ekonomiky, ale také do značné míry na pokrytí státních výdajů;
- posílení státní regulace měnového oběhu.
- převaha bezhotovostního obrátu v peněžním oběhu.

Slovníček pojmů

akceptovatelnost - прийнятість

bankovky - банкноти

bankovní účet – банківський рахунок

bankovní půjčka - банківська позика

držba - володіння,

jedinec – індивід

jednotlivý – окремий

kov – метал

měna – валюта

měnový oběh – грошовий обіг

mince- монети

míra hodnot-міра цінностей

nahrazení – заміна

nákup „na fakturu“ – покупка за рахунком-фактурою

oběživo - обігові засоби

peněžní jednotka - грошова одиниця

peníze – гроші

úvěrové peníze – кредитні гроші

papírové peníze – паперові гроші

zbožové (komoditní) peníze - товарні гроші

žirové (bezhotovostní) peníze – безготівкові гроші

popřítavati se - розпитувати , запитувати , питати

prostředek směny – засіб обміну

společenství- товариство, спільнота

statek – майно, блага

státní výdaje – державні витрати

trvanlivost – довговічність

úhrada – оплата, виплата,

částka k úhradě – сума до оплати

platební příkaz, příkaz k úhradě – платіжне доручення

uchovatel hodnoty - зберігач цінності

všeoecně přijímaný – загальноприйнятий

vyspělé země – розвинуті країни

vzácnost – унікальність

zákonné platidlo – законний платіжний засіб

zařízení – обладнання

zpracovatelný – який піддається обробці

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Poskytovány, půjčky, klientem, poskytovatel, společnost, příjem, dlužníků, banky, prostřednictvím, vyplnění.

Bezhotovostní půjčky jsou ..... jak bankami, tak nebankovními společnostmi. Pokud míříte do ....., připravte se na to, že bankovní úředník bude chtít znát vaši bonitu i finanční minulost. Jestliže vyhodnotí, že jste pro banku příliš rizikovým ....., půjčku vám jednoduše neschválí.

V takovém případě vám nezbyde nic jiného, než požádat o pomoc nebankovní ..... S nebankovními společnostmi se obecně pojí mírnější podmínky poskytnutí i schválení bezhotovostní ....., takže ji může získat i žadatel, kterého v bance odmítli.

Překážkou nemusí být ani negativní záznam v registru ..... nebo to, že žadatel nechce dokládat účel využití prostředků či svůj příjem prostřednictvím potvrzení od zaměstnavatele. Pravidelný a dostatečný ..... je nicméně jednou z klíčových podmínek pro poskytnutí bezhotovostní půjčky jak u banky, tak nebankovní společnosti.

O peníze jednoduše zažádáte ..... online formuláře, kde navolíte objem finančních prostředků k zapůjčení (někde i dobu splatnosti) a po ..... osobních údajů žádost odešlete. Pokud bude posouzena kladně, obratem vás bude kontaktovat vybraný ..... bezhotovostní půjčky s dalšími informacemi. (Zdroj: <https://www.srovnejto.cz/pujcky-a-uvery/bezhotovostni-pujcka/>)

2. Přeložte do češtiny.

Гроші — це платіжний засіб, особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг. Гроші є мірилом вартості та засобом обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку, деякі національні гроші стали виконувати функції світових. За критерієм матеріально-речового змісту розрізняють дві групи носіїв грошових властивостей: повноцінні (товарні та металеві) і неповноцінні (паперові та кредитні). Повноцінні — гроші, номінальна вартість яких відповідає вартості матеріалу, з якого вони виготовлені. До повноцінних відносять товарні гроші, у тому числі повновагові монети. Неповноцінні

гроші — гроші, які не мають власної вартості, або вона значно нижча за номінал. До них належать паперові (фіатні), кредитні гроші та білонна монета.

Товарні гроші — різновид грошей, які є товаром (наприклад худоба, зерно, мушлі, хутра, метали). Тобто предмети, які можна безпосередньо використовувати, проте одночасно вони виступають і як еквівалент вартості інших товарів. Купівельна спроможність товарних грошей ґрунтується на вартості, властивій конкретному товару, який виступає в ролі грошей.

Металеві гроші спочатку з'явилися як шматки металу різної форми та ваги. З часом вони трансформувались у форму монет. Монета — грошовий знак, виготовлений з металу (золота, срібла, міді або сплавів) стандартної ваги і форми.

Паперові гроші не мають самостійної вартості, або ця вартість не співмірна з номіналом. Вони випускаються державою і нею наділяються вартістю примусово, визнаються законним платіжним засобом на всій території.

Кредитні гроші — це права вимоги до фізичних або юридичних осіб, спеціальним чином оформлений борг, зазвичай у формі переданого цінного паперу, які можна використовувати для покупки товарів (послуг) або оплати власних боргів. Оплата по таким зобов'язанням зазвичай проводиться у визначений термін, хоча є варіанти, коли оплата проводиться в будь-який час на першу вимогу. Кредитні гроші несуть в собі ризик невиконання вимоги. Кредитні гроші пройшли наступний шлях розвитку: вексель, чек, банкнота, безготівкові розрахунки, кредитні картки.

3. Použijte slova ve větách.

Bankovní účet, bankovní půjčka, měnový oběh, míra hodnot, peněžní jednotka, úvěrové peníze, prostředek směny, zákonné platidlo, zbožívé (komoditní) peníze.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

Švýcaři mají novou tisícifrankovou bankovku, zohlední popularitu hotovosti

Švýcarská banka příští týden uvede do oběhu novou tisícifrankovou bankovku (asi 22 560 korun). Ta přichází v době, kdy se jiné centrální banky od bankovek s vysokou nominální hodnotou odklánějí kvůli obavám z jejich zneužívání ke kriminálním aktivitám a k praní špinavých peněz.

Švýcarská centrální banka upozornila, že nová bankovka v hodnotě 1 000 franků, která má několik bezpečnostních prvků proti padělání, zohledňuje popularitu hotovosti ve švýcarské kultuře a že jejím účelem není pomáhat kriminálním živlům. Do oběhu bude uvedena 13. března.

„Současné nominální hodnoty (švýcarských bankovek) jsou přiměřené a odpovídají požadavkům lidí,“ uvedl viceprezident švýcarské centrální banky Fritz Zurbrügg.

Tisícifranková bankovka je používána pro platby a má rovněž funkci uchovatele hodnoty. Hotovost je ve Švýcarsku stále velmi populární, je to kulturní fenomén,“ dodal. Tisícifranková bankovka se podle něj ve Švýcarsku používá zejména k hrazení nákladnějších nákupů a k placení účtů na poště, napsala agentura Reuters.

Většina centrálních bank eurozóny v lednu přestala dávat do oběhu bankovky v nejvyšší hodnotě 500 eur (12 810 Kč) kvůli obavám z jejich zneužívání ke kriminálním aktivitám. Výjimkou jsou pouze centrální banky Německa a Rakouska, které budou tyto bankovky vydávat do 26. dubna.

(Zdroj: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/svycarsko-bankovka-tisic-franku.A190306_063547_eko-zahranicni_bur).

V oběhu je rekordní objem peněz, hlásí ČNB.

Hodnota bankovek a mincí poprvé překonala 600 miliard

Tuzemskými mincemi by se naplnilo 495 vagónů po 20 tunách. Bankovky seřazené podélně za sebou zaberou více než 1,8 násobek obvodu rovníku.

Celková hodnota všech tuzemských bankovek a mincí, které jsou v oběhu, poprvé v historii překonala hranici 600 miliard korun. Informovala o tom Česká národní banka (ČNB). Rekord zaznamenala v pátek 20. července.

Zmíněná částka představuje více než 2,3 miliardy kusů bankovek a mincí. Nejpočetnější zastoupení mezi lidmi či firmami mají tisícikorunová bankovka a korunová mince.

Hodnota peněz v oběhu dlouhodobě roste. "Za zmínku stojí stagnace oběživa v letech 1997 a 1998, která byla spojena s tehdejšími měnovými turbulencemi. V

polovině roku 2000 se na hodnotě oběživa projevil pád Investiční a poštovní banky, který vedl k nárůstu výběrů hotovosti. Extrémní výběry peněz lze v grafu pozorovat také na konci roku 2008, po němž následovala dvouletá stagnace oběživa. Tyto jevy souvisely s finanční a na ni navazující hospodářskou krizí," uvádí mluvčí ČNB Markéta Fišerová.

Rozvoj bezhotovostních forem placení sice postupně snižuje podíl oběživa na platebních transakcích, v posledních letech však převážil vliv minimálního úročení vkladů, a proto objem oběživa vzrostl za pouhých 32 měsíců z úrovně 500 miliard na 600 miliard.

Od začátku platnosti české měny (8. února 1993) dosud stoupla hodnota z původních 28,1 miliard postupně o 573,1 miliard.

"Pokud bychom všechny bankovky evidované v oběhu položili podélně jednu za druhou, vznikl by pás o délce 72 000 kilometrů. Tato vzdálenost je více než 1,8násobek obvodu zemského rovníku," upřesňuje Fišerová.

"Součet hmotností všech mincí, které jsou aktuálně v oběhu, je přes 9900 tun. Tímto materiálem by se naplnilo 495 vagónů po 20 tunách," dodává.

Mezi bankovkami je v oběhu nejvíce tisícikorun - ke konci loňského roku 144,8 milionu kusů, což je 5,8 na každého obyvatele. U mincí jsou to koruny - ČNB jich napočítala 573,5 milionu, tedy 54,1 na osobu.

(Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/v-obehu-je-rekordni-objem-penez-hlasi-cnb-hodnota-bankovek-a/r~582d64988e5011e88b6b0cc47ab5f122/>)

Pětina Čechů nemá žádnou rezervu pro nenadálé výdaje

Lidé mají pro neočekávané životní situace naspořeno méně, než by chtěli a měli mít. Obecně jsou na tom s tvorbou finanční rezervy hůře ženy než muži. Vůbec nejméně pak mají naspořeno mladí do 34 let.

Rozbitá pračka, výpověď z práce či nájmu nebo delší pracovní neschopnost. Podobné neočekávané životní situace v průběhu života potkají snad každého. A 98 % Čechů je proto přesvědčeno, že právě pro takové situace je nutné vytvořit si finanční

rezervu. Avšak horší už je to s naší schopností skutečně si nastrádat. To vyplývá z průzkumu NMS Market Research pro Raiffeisen stavební spořitelnu.

Podle dotázaných by rezerva na „horší časy“ měla být v průměru ve výši okolo 80 000 Kč (medián 50 000 Kč). Realita je však taková, že 19 % lidí nemá na nenadále výdaje naspořeno vůbec nic a dalších 28 % jen do 20 000 Kč. Z těch, kdo nějakou rezervu mají, si na ni navíc jen polovina dokáže spořit pravidelně, ostatní si ji vytvářejí nárazově. „Smysluplný finanční polštář by měl dosahovat alespoň výše dvouměsíčního výdělku. Jen tak máte jistotu, že vás nezaskočí třeba menší neplánovaná oprava vašeho bydlení nebo nutnost koupit nový domácí spotřebič. Takovou částku určitě nastrádate snáze pravidelným odkládáním než jednorázově,“ říká Lenka Molnárová, tisková mluvčí Raiffeisen stavební spořitelny.

Průzkum také ukázal, že nižší úspory pro nenadálé situace mají ženy než muži. Zatímco téměř každý třetí muž má rezervu přes 100 000 Kč, u žen je to jen každá pátá. Navíc nadpoloviční většina žen nemá na nenadále výdaje úspory žádné nebo jen malé, zhruba do 20 000 Kč.

„Potvrdilo se, že nejmenší finanční rezervu mají mladí lidé ve věku do 34 let. V tomto životním období dnes lidé mají velké náklady na pořízení bydlení, ať už na koupi nebo pronájem. Není tedy divu, že na významnější spoření jim už nezbyvá nic. Pomoci jim mohou rodiče, pokud jim včas, a to nejlépe už od útlého dětství, začnou spořit, například formou bezpečného stavebního spoření,“ dodává Lenka Molnárová.

(Zdroj: <https://www.w4t.cz/petina-cechu-nema-zadnou-rezervu-pro-nenadale-vydaje-80128/>).

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům

TÉMA 10.

BANKOVNÍ SOUSTAVA

PŘEČTĚTE A PŘELOŽTE TEXT

Bankovní systém tvoří soustava institucí (subjektů), které v rámci jedné země poskytují bankovní služby.

Banka je finanční instituce, která obchoduje na finančním trhu a poskytuje různé finanční služby. Banka provozuje peněžní operace na vlastní účet. Nakupuje peníze ve formě vkladů a ty pak dále investuje ve formě půjček, tedy pracuje s cizím kapitálem, který následně zhodnocuje. Banka je označována jako finanční zprostředkovatel, jehož hlavní činností je zprostředkování pohybu dočasně volných peněžních prostředků mezi jednotlivými ekonomickými subjekty, čímž podporuje růst ekonomiky. Nabízí doplnění finančních prostředků ekonomickým subjektům v případě, kdy dočasně převažují výdaje nad příjmy. Zmíněné přerozdělování dočasně volných peněžních prostředků tvoří základ existence banky.

Rozdíl mezi úrokovými sazbami úvěrů a vkladů, poplatky za jejich rezervaci, uložení či správu tvoří základní zisk každé banky. Provozování těchto služeb je regulováno státem. Proto banka pro svoji činnost potřebuje bankovní licenci, což je správní akt, na jehož základě je pobočka banky oprávněna vykonávat bankovní činnost na daném území. Zároveň banka podléhá bankovnímu dozoru, který má právo prověřovat legálnost bankovních operací, uděluje bankovní licence a provádí dohled nad peněžními a kapitálovými trhy. Bankovní dozor vykonává centrální banka.

Bankovní systém tvoří významnou součást finančního systému, který rozvíjí systém ekonomický. Podstatou bankovního systému je souhrn všech bankovních institucí na daném území a uspořádání vztahů mezi nimi a vztahů k okolí. Rozlišujeme jednoúrovňový a dvouúrovňový bankovní systém. Pokud jde o jednoúrovňový bankovní systém, provádí většinu operací jediná centrální banka. Často zde působí

i jiné banky, ale jsou zcela závislé na rozhodnutí banky centrální. Ve dvouúrovňovém systému je odděleno centrální a obchodní bankovníctví, centrální banka ve většině případů neprovádí činnosti, které spadají do oblasti působení obchodních a dalších bank. V České republice funguje od roku 1990 dvouúrovňový bankovní systém.

Centrální banka

Centrální banka je státní institucí a nepodnikatelským subjektem. Je to specifická banka ve státě, kterou lze charakterizovat pomocí následujících tří definičních znaků: má **emisní monopol**, což znamená, že jako jediná může emitovat hotovostní peníze (peníze v podobě papírových bankovek a mincí z běžných kovů). Centrální banka vydává a stahuje bankovky a mince z oběhu. Stanovuje nominální hodnotu bankovek a mincí, dále jejich ochranné prvky, prověřuje jejich platnost, emituje pamětní mince, spravuje zásobu hotových peněz.

Provádí **měnovou politiku**, tedy nastavuje úrokové sazby a další nástroje měnové politiky s cílem dosažení cenové nebo měnové stability.

Reguluje bankovní systém. Regulací lze rozumět stanovení podmínek pro získání bankovní licence a základních pravidel činnosti bank. Musí ji provádět tak, aby ekonomické subjekty bankám a celému finančnímu systému důvěřovaly. Považuje se za nezbytný předpoklad dobře fungující tržní ekonomiky. Centrální banka může regulovat i například pojišťovnictví, kolektivní investice, kapitálový trh atp.

Funkce centrální banky

Kromě výše uvedeného emisního monopolu, provádění měnové politiky a bankovní regulace a dohledu centrální banka zahrnuje následující funkce:

- **devizová činnost**, která zahrnuje operace s devizovými rezervami a devizovou regulaci. Devizovou měnou se rozumí jiná měna, než měna domácí. Shromažďuje devizové rezervy a operuje s nimi na devizovém trhu. Hlavními důvody operací jsou udržování hodnoty devizových rezerv, tedy nedržet se znehodnocující se měny, dále udržovat optimální měnovou strukturu, či ovlivnění úrovně nebo výrazných pohybů devizového kurzu domácí měny prostřednictvím prodeje nebo nákupu zahraničních měn za měnu domácí.

- **Banka bank**, tahle funkce v současné době zahrnuje především vedení účtů obchodních bank, na nichž tyto banky udržují své povinné i dobrovolné peněžní rezervy, provádění bankovního dohledu nad činností jednotlivých obchodních bank a udělování bankovní licence. V rámci bankovního dohledu také provádí kontrolu dodržování právních předpisů vztahujících se na činnost bank. Dále centrální banka ovlivňuje, reguluje či řídí činnost obchodních bank. Lze říci, že centrální banka poskytuje ostatním bankám takové služby, které ony poskytují svým klientům.

- Jako **banka státu** vede účty vládním orgánům a útvarům, veřejným korporacím a místním orgánům státní moci atd. Reprezentuje stát v mezinárodních institucích měnových a finančních. Uzavírá platební a jiné dohody s těmito mezinárodními finančními institucemi. V řadě zemí uděluje povolení zahraničním bankám působit jako banka v zemi dané centrální banky. Dále pomáhá při finančních schodcích státního rozpočtu či při spravování státního dluhu.

- **Reprezentace státu** v měnové oblasti vůči domácí i zahraniční veřejnosti v oblasti týkající se měnové politiky. Informuje veřejnost o měnovém vývoji. V zahraničí zastupuje stát na zasedáních mezinárodních měnových a finančních institucí.

Česká národní banka

V České republice zastupuje roli centrální banky Česká národní banka (dále také ČNB), která je řízena bankovní radou, jejímiž členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a 4 další členové bankovní rady. Všechny členy bankovní rady ČNB jmenuje přímo prezident republiky a to na nejvýše dvě šestiletá funkční období. Guvernér bankovní rady se pravidelně účastní zasedání vlády. ČNB je zřízena Ústavou ČR a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb. o ČNB. Je právnickou osobou se sídlem v Praze a se sedmi regionálními zastoupeními v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Do jejích činností lze zasahovat pouze na základě zákona.

Funkce ČNB jsou totožné s funkcemi centrální banky obecně. Jedná se o vykonávání emisního monopolu, provádění měnové politiky, bankovní regulace a dohledu, devizové činnosti, banky bank, banky státu a reprezentace státu v měnové oblasti.

Slovníček pojmů

- banka** – банк
bankovka - банкнота
bankovní činnost – банківська діяльність
bankovní dozor – банківський нагляд
bankovní instituce - банківська установа
bankovní licence - банківська ліцензія
bankovní operace – банківська операція
bankovní služby – банківські послуги
bankovní systém – банківська система jednoúrovňový a dvouúrovňový
devizová činnost - валютна діяльність
devizový trh - валютний ринок
dočasně – тимчасово
emisní monopol – емісійна монополія
emitovat – випускати
finanční instituce – фінансова установа
finanční trh – фінансовий ринок/ ринок фінансів
finanční zprostředkovatel – фінансовий посередник
hotovostní peníze - готівкові гроші
mince – монети, **pamětní mince**- пам'ятні монети
nezbytný předpoklad – необхідна передумова
nominální hodnota – номінальна вартість
obchodní bankovníctví - бізнес-банкінг
obchodovat – торгувати
ochranné prvky - захисні елементи
peněžní operace – операції з грошима
peněžní prostředky – грошові засоби
platební styk – платежі, розрахунок; **hotovostní platební styk** – готівковий платіж
robočka banky – філія/відділення банку
podporovat – підтримувати
poplatky – комісія
poskytovat finanční služby – надавати фінансові послуги
provozovat – займатися, вести, виконувати; **provozování služeb** – надання послуг
přerozdělování – перерозподіл
příjmy – прибутки
půjčka – позика, кредит
rozhodnutí – рішення
soustava – система
státní dluh – державний борг
udělování – надання

úrokové sazby – процентні ставки

úvěr – кредит

vklad – вклад

výdaje – видатки

výsledovka звітна таблиця, звіт про прибутки та видатки

zásoba hotových peněz – забезпечення готівковими коштами

zhodnocovat – оцінити, підвищити вартість.

CVIČENÍ

1. Doplňte věty.

Operace, aktiva, poskytování, úvěrů, peněžních, obchodů, bezpečnostních, cenných.

Bankovní ..... tedy operace, kterými se banka zabývá, můžeme rozdělit do dvou skupin, na operace aktivní a pasivní. Aktivními operacemi rozumíme ..... úvěrů a půjček, které vytváří pro banku ....., tedy souhrn majetku firmy. Výnosy z aktivních obchodů jsou úroky z ..... poskytovaných bankou její klientele, výnosy z ..... papírů, poplatky a provize. Pasivními operacemi mohou být například soustředování vkladů klientů, nákupy ..... prostředků od centrální banky či půjčování si peněžních prostředků od jiných bank, tedy operace, které musí předcházet operacím aktivním. Z pasivních ..... musí banka úroky platit, jsou to její náklady. Dalšími operacemi mohou být směnárenská činnost, pronájem ..... schránek, nebo obchodování s devizami.

2. Přeložte do češtiny.

Важливою умовою кредитування є видача позик банками під забезпечення. Формами забезпечення повернення кредитів є: застава, гарантія, страхування. Крім того, застосовується переуступка контрактів, дебіторської заборгованості, товарні запаси (сировина, напівфабрикати, комплектуючі вироби, готова продукція), шляхові документи, іпотека (нерухоме майно, земля), цінні папери, майнові права, права вимоги, що належать заставодавцю, дорогоцінні метали та інші активи позичальника.

Щодо інвестиційних операцій комерційних банків, метою яких є отримання доходу і нарощування капіталу, то сфера застосування їх тепер обмежена і це зумовлено різними факторами: недосконалістю чинного законодавства, нестабільністю економічного становища країни (інфляція, нерозвинутість ринку капіталів та його інфраструктури, низькі темпи приватизаційних процесів).

Комерційні банки можуть також здійснювати інші види активних операцій: лізингові операції, факторинг і форфейтинг. Відповідно до п. 9 ст. 3 Закону України "Про банки і банківську діяльність" банки мають право придбати на власні кошти засоби виробництва (певне майно — автомобілі, літаки, устаткування, транспортні засоби, обчислювальну техніку тощо) для передачі їх клієнтам в оренду. Така форма фінансово-кредитних відносин називається лізингом і в банківській практиці набула широкого розповсюдження.

3. Použijte slova ve větách.

Bankovní činnost, bankovní licence, bankovní služby, devizová činnost, finanční trh, hotovostní peníze, nominální hodnota, platební styk, poskytovat finanční služby, úrokové sazby, výsledovka.

DOPLŇKOVÁ ČETBA

BANKOVNÍ SLUŽBY

Mezi základní služby poskytované bankou se zahrnují:

1. poskytování bankovního úvěru,
2. depozitní obchody,
3. platební styk,
4. ostatní bankovní služby.

1. Poskytování bankovního úvěru

Úvěrové produkty se liší tím, zda jsou určeny velkým firmám, středním a malým podnikatelům či široké veřejnosti. Úvěrové obchody patří k nejvýznamnější části obchodů aktivních. *Úvěr je možné definovat jako časově omezené, úplatné zapůjčení peněz k volnému nebo smluvně vázanému použití.* Úvěrem tedy rozumíme každé zapůjčení peněz někomu jinému na základě dohody, že po určité době se musí stejně velká suma zaplatit zpět.

Podle doby splatnosti se rozlišují úvěry krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. *Krátkodobý úvěr* je dočasné poskytnutí peněžních prostředků se stanovenou splatností

do 1 roku a je poskytován zejména na přechodný nedostatek finančních prostředků. *Střednědobý úvěr* je splatný od 1 roku do 5 let včetně. *Dlouhodobý úvěr* je s dobou splatnosti nad 5 let. Kromě úvěrů peněžních existují také úvěry obchodní (zbožové), které jsou poskytovány ve zboží, nejčastěji výrobcí nebo obchodníky, pokud zaplacení zboží je uskutečněno s časovým zpožděním. Za zbožový úvěr se také považuje prodej zboží na splátky.

K základním druhům úvěrů patří:

- **provozní úvěr** slouží klientům k financování provozních potřeb. S jeho pomocí podnik financuje běžný provoz, nákup, výrobu nebo prodej svých výrobků. Ve většině případů se jedná o krátkodobý úvěr.
- **Investiční úvěr** je zejména určen k financování projektů, které řeší dlouhodobější perspektivu firmy, tj. na financování investic, které musí obvykle mít souvislost s jejím hlavním předmětem podnikání. Předmětem úvěrování jsou nemovitosti, stavby, stroje a zařízení. Banky tento úvěr poskytují zpravidla jako střednědobý nebo dlouhodobý.
- **Kontokorentní úvěr** je poskytován na kontokorentním účtu, který vzniká spojením běžného a úvěrového účtu. Sjednáním kontokorentního úvěru má klient možnost přečerpat zůstatek na běžném účtu do stanoveného limitu, může jít do tzv. debetu (do mínusu). Úvěr bývá zpravidla krátkodobý.
- **Exportní úvěr** bývá používán na financování investičních celků včetně doprovodných služeb a uvedení investice do provozu, pro financování kusových dodávek investičního a strojírenského charakteru včetně dodávek náhradních dílů.
- **Hypoteční úvěr** je dlouhodobý úvěr na investice do nemovitostí, jehož splacení je zajištěno zástavním právem k nemovitosti určité hodnoty. Hypoteční úvěry jsou nejčastěji poskytovány na koupi nemovitosti, na výstavbu nemovitosti, na opravu, rekonstrukci či modernizaci nemovitosti nebo na splacení dříve poskytnutého úvěru na investice do nemovitosti. Také se hypoteční úvěry dělí na hypoteční úvěr na bydlení nebo na podnikání.
- **Spotřebitelský úvěr** je takový, který banky poskytují občanům k financování nákupu spotřebních předmětů. Dělí se na účelový úvěr (na nákup osobního automobilu,

vybavení domácnosti, úhradu dovolené, vzdělávání) a na úvěr neúčelový (hotovostní úvěr na nákup spotřebního zboží nebo k úhradě služeb bez uvedení účelu použití).

2. Depozitní obchody

Depozitní neboli vkladové obchody vytvářejí pasiva banky. Vklady v bankách jsou pojištěny. Zákon zaručuje, že vkladatel v případě neschopnosti banky plnit vůči němu svůj závazek obdrží z *Fondu pojištění vkladů* náhradu.

Běžné účty jsou minimálně úročeny a lze je kdykoli vyzvednout bez výpovědních lhůt. Smyslem těchto účtů je mít prostředky kdykoli k dispozici, zejména pro potřeby platebního styku. Běžný účet je považován za základní depozitní produkt. K prostředkům na běžném účtu je možné mít přístup prostřednictvím řady produktů, jako jsou např. platební karty, internetové nebo telefonní bankovníctví.

Termínované vklady jsou zakládány na dobu určitou, takže je lze vyzvednout až po předem ohlášené výpovědi. Úročení je přímo úměrné výši vkladu. Délku vkladu si klient zvolí dle svých potřeb.

Spořicí účty představují spojení výhod běžného účtu a termínovaného vkladu, je tedy možné je také chápat jako jakýsi doplněk k běžnému účtu. Slouží především ke zhodnocování volných finančních prostředků klienta. Bývají obvykle lépe úročeny než běžné účty.

Vkladní knížky jsou další formou uložení volných finančních prostředků klientů do obchodní banky. Vkladní knížky nejsou určeny k provádění bezhotovostního platebního styku. Disponovat vkladem klient může pouze na obchodních místech příslušné banky, a to výhradně po předložení vkladní knížky.

3. Platební styk

Platební styk je obchod finančně neutrální, neboť nemá přímý dopad na bilanci (rozvahu) banky. Ekonomické výsledky činnosti bank v oblasti platebního styku se projevují ve výkazu zisku a ztrát (výsledovce). Bankovní platební styk můžeme definovat jako převod finančních prostředků z účtu A na účet B, resp. od klienta A ke klientovi B. Platba se uskutečňuje převodem (předáním) platebních prostředků. Předmětem platebního styku jsou peníze v hotovostní nebo bezhotovostní podobě.

Hotovostní peníze tvoří mince a bankovky. Bezhotovostními penězi rozumíme vklady na viděnou uložené u bank, tedy tzv. účetní peníze.

Hotovostní platební styk

Hotovostní platby zahrnují všechny peněžní pohyby uskutečněné za použití zákonných platidel (osobní předání, zaslání cenným psaním, předání prostřednictvím třetí osoby atp.). Hotovostní platební styk je nejvíce rozšířen ve spotřební sféře, neboť domácnosti provádějí řadu svých plateb v hotovosti. Především při nákupech pro denní spotřebu domácností. S růstem uhrazované částky lze pozorovat, že tendence k bezhotovostní platbě vzrůstá.

Služby bank v hotovostním bankovním styku

Zásobování ekonomiky potřebnou hotovostí probíhá téměř výhradně prostřednictvím obchodních bank, na druhé straně se prostřednictvím bank vrací do centrální banky hotovostní peníze, které jsou v daném okamžiku v ekonomice přebytečné, nebo které jsou poškozené. Banky samy udržují stav peněz v hotovosti na pokladnách jen v rozsahu očekávaných krátkodobých potřeb, aby úrokové ztráty a rizika z držení pokladní hotovosti byly co nejnižší. Hotovostní výběry na pokladních přepážkách bank jsou omezeny pokladními hodinami, a proto se banky snaží vyjít vstříc klientům zaváděním bankomatů.

Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk můžeme dále rozdělit na platební styk tuzemský a zahraniční. Předmětem bezhotovostního platebního styku je pohyb bezhotovostních (účetních) peněz. Spořicí a termínované vklady se za bezhotovostní peníze nepovažují, protože nejsou platebními prostředky a nepodléhají okamžitému a neomezenému disponování. Bankovní účet klienta je základní podmínkou bezhotovostního platebního styku.

Příkazy k zúčtování

Pod pojmem příkazy k zúčtování rozumíme příkaz k úhradě a příkaz k inkasu.

Příkaz k úhradě je příkaz majitele účtu bance odepsat z jeho účtu danou částku a převést ji na jiný jím určený účet. Požaduje-li klient provedení více plateb ve stejném

dnu, může bance předat tzv. hromadný příkaz k úhradě. Při provádění opakujících se plateb, v určitých termínech a v konstantní výši, má velký význam tzv. trvalý příkaz.

Příkaz inkasu je pokyn bance, aby zprostředkovala převod peněžních prostředků od banky plátce ve prospěch účtu výstavce inkasního příkazu. Představuje tedy opačný proces jak příkaz k úhradě.

Dalším příkazem může být **šek**, který je cenným papírem. Je tedy písemný platební příkaz majitele účtu prikazující bance vyplatit při předložení šeku osobě na šeku uvedené nebo doručiteli určitou částku, uvedenou na šeku, na vrub jeho účtu.

Služby přímého bankovníctví

Základní výhodou všech služeb přímého bankovníctví v platebním styku je možnost 24 hodin denně zadávat příkazy k úhradě, příkazy k inkasu nebo kontrolovat aktuální stav na svém účtu.

Mezi nejznámější služby **přímého bankovníctví** patří:

- **telefonní bankovníctví.** Telefonní centrum je pracoviště banky, se kterým klienti mohou komunikovat pomocí pevné linky či mobilního telefonu. Úkolem tohoto centra je podávat klientům informace o zůstatcích na jejich účtech, zadávat příkazy k úhradě, příkazy k inkasu, zadávat, měnit či rušit trvalé příkazy a další.
- **internetové bankovníctví** umožňuje jednoduše provádět bankovní operace (transakce) on-line, a zaručuje tak nepřetržitý přístup do banky. Všechny svoje účty může klient obsluhovat z libovolného počítače 24 hodin denně.
- **Home banking** je služba, která umožňuje komunikaci mezi klientem a bankou prostřednictvím propojení osobního počítače klienta, který je vybaven speciálním softwarem banky, přes modem s počítačem banky. Tato služba je často vázána na jeden konkrétní počítač s nainstalovanou bankovní aplikací.

Další služby přímého bankovníctví mohou být například GSM banking, PDA banking, Multicash, Java banking či Smart banking.

Platební karty

Platební karta je nástroj určený k bezhotovostním platbám, který je vydáván fyzickým i právnickým osobám bankou. Platební karta slouží k výběru hotovosti

z bankomatu, popřípadě vklad hotovosti do bankomatu, k bezhotovostním platbám za nákup zboží či služeb. Platební karty se člení na karty kreditní a debetní.

Zahraniční platební styk

Zahraničním platebním stykem rozumíme především bezhotovostní pohyb peněžních prostředků přes hranice, jednoho nebo více států. Pod pojem zahraniční platební styk spadají také platby uskutečněné na území ČR, jde-li o platby v cizí měně. Při provádění zahraničního platebního styku banky využívají celosvětovou síť korespondenčních bank. S pomocí korespondenčních bank a vzájemného účetního spojení se provádějí všechny druhy plateb v odpovídající měně účetně, tj. bez použití hotovosti.

Ostatní bankovní služby

Mezi ostatní bankovní služby můžeme zahrnout například obchodování s cennými papíry, leasing, faktoring, forfaiting, směnárenskou činnost a mnoho dalších.

Vypracujte slovníček pojmů k uvedeným textům.

SEZNAM LITERATURY

1. Bürger J. Velký ekonomický slovník a-č/č-a. Fraus, 2007. 1312 s.
2. Dvořák P. Komerční bankovníctví a klienty. Praha: Linde, 2005.
3. Fialová H. Malý ekonomický výkladový slovník. 7. vyd. Nakladatelství A PLUS, 2023. 206 s.
4. Grublová E., Prusák J., Přádka M., Steinová M. Internetová ekonomika. Ostrava, Repronis, 2002.
5. Hájek L. Ekonomie a ekonomika. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 232 s.
6. Helísek M. Makroekonomie – základní kurz. Slaný: Melandrium, 2002. 326 s.
7. Macáková L. Mikroekonomie. Slaný: Melandrium, 2001. 273 s.
8. Mironová . Příručka pro kurz Ekonomická, politická a právní terminologie ukrajinštiny. Část 1. Brno, 2014.
9. Průša L. Ekonomie sociálních služeb. Praha: ASPI Publishing, 2007. 180 s.
10. Přádka M., Kala J. Elektronické bankovníctví. Praha, Computer Press, 2000.
11. Rektořík J. a kol. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. Praha: Ekopress, 2007. 310 s.
12. Sekerka B. Banky a bankovní produkty. Praha: Profess, 1997.
13. Šimková E. Základy ekonomie a drobného podnikání. 3. aktual. a rozšíř. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 138 s.
14. Výkladovy česko-anglické anglicko-české manažerské a ekonomické terminologie (Kol. autorů). Praha, AVIS, 2007.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<https://www.slovníkcestiny.cz/uvod.php>

<https://slovníky.lingea.cz/>

<https://slovníky.lingea.cz/ukrajinsko-cesky>

<https://slovník.seznam.cz/>

<https://www.nechybujte.cz/slovník-soucasne-cestiny>

<https://www.prekladac.cz/>

ČESKO-UKRAJINSKÝ SLOVNÍK EKONOMICKÝCH POJMŮ

- akciová společnost** – акціонерне товариство;
banka – банк
bankovka - банкнота
bankovní činnost – банківська діяльність
bankovní dozor – банківський нагляд
bankovní instituce - банківська установа
bankovní licence - банківська ліцензія
bankovní operace – банківська операція
bankovní půjčka - банківська позика
bankovní služby – банківські послуги
bankovní systém – банківська система jednoúrovňový a dvouúrovňový
bankovní účet – банківський рахунок
cestovní kancelář – турагенція;
chování – поведінка;
činitel – чинник, фактор
činnost – діяльність;
clo - МИТО
daně - податки
daňová evidence - податкові записи, реєстри
dělba práce – поділ праці;
devizová činnost - валютна діяльність
devizový trh - валютний ринок
domácnost – домогосподарство, побут;
dopravní prostředek – транспортний засіб
dozorčí rada - наглядова рада;
družstva - кооперативи
držba - володіння,
důchodové zabezpečení - пенсійне забезпечення
ekonomické vztahy- економічні відносини
ekonomický ukazatel – економічний показник;
emisní monopol – емісійна монополія
emitovat – випускати
energetické zdroje – енергетичні джерела
evidence – реєстрація, облік, реєстр;
finanční instituce – фінансова установа
finanční přiděl - фінансовий розподіл
finanční prostředky – фінансові засоби
finanční trh – фінансовий ринок/ ринок фінансів
finanční zprostředkovatel – фінансовий посередник

fronty nebo pořadníky - черги чи листи очікування
hmotná spotřeba- матеріальне споживання
hmotný majetek - матеріальне майно
hodnota – вартість, цінність; **jmenovitá hodnota** – номінальна вартість; **kurzovní hodnota** – ринкова вартість; **směnná hodnota** – мінова вартість (видиме кількісне співвідношення, в якому споживні вартості одного роду обмінюються на споживні вартості іншого роду), **užitná hodnota**- споживча вартість, **hodnota zboží** - вартість товару
hospodaření – господарювання, ведення господарства
hospodářská činnost – господарська діяльність;
hospodářská politika- економічна політика
hospodářská prosperita- економічне процвітання
hospodářské legislativy- господарське законодавство
hospodářský proces - економічний процес,
hospodářství – господарство, економіка;
hostinská činnost - діяльність у готельній сфері;
hotovostní peníze - готівкові гроші
hradit výdaje - оплачувати витрати
Hrubý domácí produkt - Валовий внутрішній продукт
Hrubý národní produkt- Валовий національний продукт
IČO – ідентифікаційний номер організації;
jednat - діяти, домовлятися, вести переговори; **jednat jménem** – діяти від імені;
jednat jménem - діяти від імені
jednatel – директор;
jednatel, předseda, ředitel – виконавчий директор, голова, директор
kapitál – капітал, статок, **hmotný (věcný)** – матеріальний капітал, **finanční kapitál** – фінансовий капітал, **výrobní kapitál** – виробничий капітал
komanditista – командитист;
komanditní společnosti – командитне товариство;
komplementář – комплементарій;
koncesní listina – ліцензійний, дозвільний документ;
koncesovaná živnost – ліцензійний вид підприємницької діяльності;
kov – метал
krajský, městský nebo obecní úřad - регіональне, міське або муніципальне управління
kvóty- квоти
maloobchod - роздрібна торгівля
měna – валюта
měnový oběh – грошовий обіг
meziroční růst – річне зростання;
mimopracovní čas- неробочий час
mince – монети, **pamětní mince**- пам'ятні монети
míra hodnot-міра цінностей
mít k dispozici- мати в розпорядженні;

monetární – монетарний;
mzda – заробітна плата
nabídka - пропозиція
nabývání majetku – придбання майна
nahrazení – заміна
náklady – видатки, витрати; **účetní náklady** – бухгалтерські витрати, **životní náklady** – витрати на проживання, **náklady na bydlení** – витрати на житло, **hradit náklady** – оплачувати витрати, **mzdové náklady** – видатки на оплату праці, **pokrýt náklady** – покрити видатки,
nařízení - розпорядження
národní hospodářství- національна економіка
národohospodářské ukazatele- народногосподарські показники
nástroj-інструмент
negativní dopady - негативний вплив
nehmotného majetku - нематеріальні активи
nemovitost - нерухомість
neomezené ručení - необмежена відповідальність
nerostné bohatství - мінеральні ресурси ,
nevýrobní spotřeba - невиробниче споживання ,
nezbytný předpoklad – необхідна передумова
neziskové organizace - неприбуткові організації
nominální hodnota – номінальна вартість
občan – громадянин;
obchod – торгівля;
obchodní bankovníctví - бізнес-банкінг
obchodní podniky - комерційні підприємства
obchodní rejstřík – публічний реєстр суб'єктів господарювання ;
obchodní soud - господарський суд
obchodní společnost – торгові товариства
obchodní zákoník - торговий кодекс
obchodovat – торгувати
oběživo - обігові засоби
objednávka - замовлення
ochranné prvky - захисні елементи
odborné způsobilosti – професійна придатність, компетентність;
odbyt – збут;
odvody ze zisku – відразування з прибутку
ohlašovací živnost – дрібне підприємництво, для здійснення якого не потрібно ліцензійних документів;
opatření - заходи
oprávnění – дозвіл, ліцензія;
oprávnění k podnikání - дозвіл на здійснення підприємницької діяльності
peněžní jednotka - грошова одиниця
peněžní operace – операції з грошима

peněžní prostředky – грошові засоби
peníze – гроші, **úvěrové peníze** – кредитні гроші, **papírové peníze** – паперові гроші, **zbožové (komoditní) peníze** - товарні гроші, **žirové (bezhotovostní) peníze** – безготівкові гроші
platební styk – платежі, розрахунок; **(bez)hotovostní platební styk** – готівковий платіж
plná moc - довіреність
plná moc speciální a generální - спеціальна та генеральна довіреність
plýtvání – марнотратство
robočka banky – філія/відділення банку
podnik – підприємство;
podnik vnitřního obchodu - підприємство внутрішньої торгівлі
podnik zahraničního obchodu - зовнішньоторговельне підприємство
podnikání – підприємницька діяльність;
podnikatel – підприємець;
podporovat – підтримувати
podpory v nezaměstnanosti - допомогу по безробіттю
pojištění – страхування ,
pojišťovna - страхова компанія
pokrok - прогрес
politická strana - політична партія
poplatky – комісія, додаткова оплата
poptávka - попит
poskytování služeb - надання послуг
poskytovat finanční služby – надавати фінансові послуги
pověřený zástupce - уповноважений представник
povolení – дозвіл;
pozemková renta – оренда землі
pracovní morálka - трудова етика,
pracovní síla – робоча сила
právní nárok – законна претензія;
právní úkony - юридичні дії
právnícká osoba – юридична особа;
předpis- постанова
představenstvo – керівництво, правління;
předvídat – передбачати, прогнозувати;
přerozdělování – перерозподіл
příjmy – прибутки
příkazový system (direktivní, socialistický, plánovaný) - командна система (директивна, соціалістична, планова);
přírodní bohatství – природні багатства
přírodní podmínky - природні умови,
přírodní síly – сили природи
přírodní zdroje – природні ресурси
produktivita práce – продуктивність праці

promítnout se do nákladů – відобразитися на видатках

prostředek směny – засіб обміну

provozovat – займатися, вести, виконувати; **provozovat živnost** - здійснювати підприємницьку діяльність, займатися ремеслом;

provozování služeb – надання послуг

půda – земля, ґрунт,

půjčka – позика, кредит

řízení – управління; процес; **řízení podniku** - управління підприємством

roční uzávěrka – річний фінансовий звіт;

rozdělování – розповсюдження,

rozhodnutí – рішення

schopnost – здатність, здібність, **duševní schopnosti** – розумові здібності, **fyzické schopnosti** - фізичні здібності

selhání trhu - фіаско ринку (також *rozklad trhu, neschopnost trhu*)

služby – послуги;

směna – зміна,

smíšená ekonomika - змішана економіка;

soukromé vlastnictví – приватна власність

soustava – система

soustavnost – системність;

společenská smlouva – договір про заснування товариства;

společenské bohatství - соціальне багатство,

společenský řád - суспільний лад ,

společenství- товариство, спільнота

společnost s ručením omezeným – товариство з обмеженою відповідальністю;

spotřeba – споживання

spotřeba dlouhodobá - довгострокове споживання,

spotřeba jednorázová - одноразове споживання,

spotřebitel – споживач;

státní příspěvek - державний внесок

stanovy – статут;

statek – майно, блага, **statky** – блага, **hmotné statky** - матеріальні блага;

státní dluh – державний борг

státní dotace - державні дотації

státní rozpočet – державний бюджет

státní správa - державне управління

státní vlastnictví - державна власність

státní výdaje – державні витрати

státní zakázky - державні контракти, замовлення

státní zásahy - втручання держави

statutární organ - статутний орган

stavebnictví – будівництво

strojírenský, těžební, automobilový průmysl - машинобудування, гірничо-промисловість, автомобілебудування

substituční efekt - ефект заміщення
system zvykový - звичаєвий лад, звичаєве право;
trh – ринок; **trh dílčí a agregátní** - частковий і сукупний ринок, **trh kapitálu** - ринок капіталу, **trh práce** - ринок праці, **trh půdy** - ринок землі, **trh služeb** - ринок послуг, **trh výrobků** - ринок продукції, **trhy finální produkce** - ринки кінцевої продукції
trhy výrobních faktorů - ринки виробничих факторів
tržba – виторг;
tržní ekonomika - ринкова економіка;
tržní rovnováha - ринкова рівновага
účet – рахунок;
účetní poradce – фінансовий консультант;
účetnictví - бухгалтерія, бухгалтерський облік; **podvojně účetnictví** – подвійна бухгалтерія, **vedení účetnictví** – ведення бухгалтерії;
účinnost práce – ефективність праці
úhrada – оплата, виплата, **částka k úhradě** – сума до оплати, **platební příkaz, příkaz k úhradě** – платіжне доручення
upravovat – регулювати;
úrokové sazby – процентні ставки
usměrňovat – спрямовувати, скеровувати
uspokojování potřeby - задоволення потреб
úvěr – кредит
územní kritérium - територіальний критерій
valná hromada – загальні збори;
velkoobchod – гуртова торгівля;
veřejná obchodní společnost – повне (господарське) товариство;
vklad – вклад
vláda - уряд
volný obchod - вільна торгівля,
výdaje – видатки
vydělečná činnost – дохідна діяльність;
vyhláška – положення
výnos – дохід, урожай; **hektarový výnos** – урожай з гектару, **celkový výnos** – загальний дохід, **dividendový výnos** – дохід від дивідендів, **úrokový výnos** – процентний дохід.
výroba - виробництво, продукція, **naturální výroba** – натуральне виробництво, **zbožní výroba** – виробництво товарів, **zemědělská výroba** – сільськогосподарське виробництво,
výroba – виробництво, продукція; **kusová výroba** – штучне виробництво, **pásová výroba** – конвеєрне виробництво, **sériová výroba** – масове виробництво, **omezit výrobu** – обмежити виробництво, **oživit výrobu** – відновити виробництво, **spustit výrobu** – розпочати виробництво, **zahájit výrobu čeho** – розпочати виробництво чогось, **zakázková výroba** – виробництво на замовлення, **výroba nad plán** – понаднормове виробництво;

výrobní – виробничий, **výrobní faktory** – фактори виробництва, **výrobní nástroje** – виробничі інструменти
výrobní podniky (potravinářské, textilní, strojírenské, dřevozpracující)
виробничі підприємства (харчові, текстильні, машинобудівні, деревообробні)
výrobní spotřeba - виробниче споживання ,
výrobní zdroje - виробничі ресурси
vyrovnání nabídky a poptávky - баланс попиту та пропозиції
výše – розмір;
výsledovka звітна таблиця, звіт про прибутки та видатки
vyspělé země – розвинуті країни
výstupy – виходи, результати.
vytváření statků - створення маєтків
vzácné zdroje - дефіцитні/ унікальні ресурси
žadatel – заявник;
zajišťovat důchody - забезпечувати пенсії
zakladatel – засновник;
zakladatelská listina – установчий документ;
základní kapitál – статутний капітал;
zákoník – кодекс;
zákonné platidlo – законний платіжний засіб
založení společnosti – заснування товариства;
zaměstnanost – зайнятість;
zánik podniku - ліквідація діяльності підприємства
zařízení – обладнання
zásah státu – втручання держави
zásoba hotových peněz – забезпечення готівковими коштами
zásobování – постачання;
zastoupení - представництво
závazky – зобов'язання;
zdanění – оподаткування;
zdárný – успішний;
zdravotně postižené občany- громадяни з обмеженими можливостями
zdravotní péče - охорона здоров'я
zdroj – джерело;
zhodnocovat – оцінити, підвищити вартість.
zisk – прибуток, дохід; **čistý zisk** – чистий прибуток, **hrubý zisk** – валовий дохід,
ušlý zisk – втрачений прибуток, **zdanitelný zisk** – оподаткований прибуток,
plánovaný zisk – плановий прибуток, **prodat se ziskem** – продати з прибутком,
zvětšit zisk – збільшити прибуток, **mít zisk z něčeho** – мати з чогось прибуток.
živnost – промисел, дрібне підприємництво
živnostenský list – свідоцтво про підприємницьку діяльність;
živnostenský rejstřík - торговий реєстр
živnostenský zákon – закон про підприємницьку діяльність.
živnostník - фізична особа-підприємець
životní úroveň-рівень життя

zmocnění - уповноважити

zpracovatelný – який піддається обробці

zřizovatel - засновник

zrušení podniku - припинення діяльності підприємства